

Jisas Kraiské Mak viyaatakan kundi Taale ani kundi ma vé

Taale kwaakwa kundi anga wa, “An yéku kundi a, Gotna nyaan Jisas Kraiské.” Ani nyéngaamba vénangwa, Jisas dé akwi jémbaa yamuké apa tapa yakwa du wa. Dé néma du téte du dakwat Gotna yapatéké yakwasnyéte, kutakwa wandéka yaangéndaka, du dakwa yandarén kapéremusé yasnyéputindén. Jisas dékét déké anga wandén, “Wuné Duna Nyaan a.” Naate anga wandén, “Wuné wunékét wuna sépé kwaminyan kwayétake kiyaakawutékwa némaamba du dakwa Satanna taambamba kéraamuké.” Naandén. (Sapta 10:45mba ma vé.)

Mak némaamba kundi wa saapéndékwa Jisas yan jémbaaké. Kwayéndén kundiké makal kundi wa saapéndékwa. Taale Mak baptais kwayétan du Jonngé saapéte Jisas baptais kéraandéka Satan Jisasna mawulé yakwe véndénngé saapéndékwa. Kukmba anga saapéndékwa. Jisas késpulak nakpulak vakmi yaatakwa du dakwaké mawulé sémbéraa yandén. Yate det Gotna kundiké yakwasnyéndén. Taale Jisasna dunyansé de Jisas yan muséké véte yamba vékusékdakwe wa. Yate kukmba yakélak yakélak vékulaakét yaae wa wanngé vékuséknadarén.

Anga waak vénangwa ani nyéngaamba. Dunyan ras Jisasét maama ye dat kapére sapére musé

yandarén. Yandaka kiyaae wa nakapuk taamale waarapndén. Wanngé wa Mak saapéndékwa.

*Baptais kwayékwa du Jon kundi kwayéndén
(Mt 3:1-12; Lu 3:1-9, 15-17; Jo 1:19-28)*

¹ An yéku kundi a, Gotna nyaan Jisas Kraiské.

² Taale Gotna yémba kundi kwayétan du nak déku yé Aisaia Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén:

Got déku nyaanét anga wandén, “An wuna kundi kure yékwa du a.

Wuné wawutu wa dé taale yéte ména yaambu kurkandékwa.”

³ Du yarékapuk taalémba du nak a waaté kwa.

Waate anga wandékwa, “Néman Duna yaambu ma kutngunék.

Kutngunu yaambu kurkale kwaakandékwa déké.”

Wani gwaaménja kundi talimba Aisaia wa viyaatakan. Du dakwana mawulé yékunmba téndu, de Jisas yaaké yandékwanngé yékunmba vékulaka-ndarénngé, wa wani kundi viyaatakandén.

⁴ Jonna aasa dé kéraakapuk yalén sapak wa Aisaia wunga viyaatakandéka kukmba baptais kwayékwa du Jon yaténdén du yarékapuk taalémba. Yatéte déké yaan du dakwat anga wandén, “Guné vékungunén kapérandi mawulé ma yaasékangunék. Yangunu Gotna yémba gunat baptais kwayékawuté kwa. Guné wunga yaasékatake Gotna yémba baptais kéraangunu Got

guna kapérandi mawulé yasnyéputi-kandékwa.” Naandén.

⁵ Wunga wandéka Jerusalemba tékwa du dakwa, Judia distrikmba tékwa nak du dakwa waak, némaamba du dakwa wa déké yéendarén. Ye yandarén kapérandi muséké kalik yate wandaka Gotna yémba det baptais kwayéndén, Jordan kaambélémba.

⁶ Jon yéku laplapké, yéku kakémuké yamba vékulakandékwe wa. Dé kamelna yéwimba yaaténdarén laplapét gindén. Giye bulmakau sépémba yandarén lerét gindén. Jap, saam gék pulak musé waak wa kandén.

⁷ Du dakwat anga kundi kwayéndén, “Wuna kukmba du nak dé a yaakwa. Déku mayé apa wa wuna mayé apat taalékéran. Dé néma du wa randékwa. Wuné baka du a téwutékwa. Téte yénga pulak déku jémbaa yaké wuté? Baka du téte déké jémbaa yaké yapatiwutékwa.

⁸ Gunat Gotna yémba wa baptais kwayéwutén. Dé Gotna Yaamambi wa gunat kwayékandékwa.” Naandén Jon.

*Jon Jisasét Gotna yémba baptais kwayéndén
(Mt 3:13-17; Lu 3:21-22)*

⁹ Wani sapak Jisas Nasaretmba yaandén. Wani gaayé Galili distrikmba wa téndékwa. Yaandéka Jon dat Jordan kaambélémba Gotna yémba baptais kwayéndén.

¹⁰ Kwayéndéka dé gumba yaalatéte véndén. Nyét bari kepukandéka Gotna Yaamambi nyaamiyo pulak ye déké gaayandén.

¹¹ Gaayandéka kundi nak Gotna gaayémba anga wan, “Méné wuna nyaan wa. Ménéké néma mawulé wa yawutékwa. Ménéké wuna mawulé yékun yandékwa.” Naandén.

Satan Jisasna mawulé yakwe véndén

(Mt 4:1-11; Lu 4:1-13)

¹² Gotna Yaamambi bari wandéka Jisas du yarékapuk taalat yéndén.

¹³ Waaléwasa male tén taalat. Ye saambake nyaa dumi vétik (40) wamba kapmang yaréndéka Satan wa yaae déku mawulé yakwe véndén. Yandéka Gotna kundi kure gaayakwa dunyansé wa gaaye Jisasét yékun yandarén.

Jisas Galili distrikmba baasnyé ye Gotna jémbaa yandén

(Mt 4:12-17; Lu 4:14-15)

¹⁴ Kukmba néma du wandéka Jon kalapusmba kwaandéka Jisas yéndén Galili distrikét. Ye Gotna kundi anga kwayéndén.

¹⁵ “Talimba Got wa wandén, dé néma du rate gunéke véké yandékwanngé. Bulaa Got néma du rate gunéke véké yandékwa sapak a yaakwa. Yaandékwanngé vékulakate guné guna kapérandi mawulé yaasékatake Gotna kundi ma vékungunék.” Naandén.

Jisas du vétik vétikét waandén dale yéNDARénngé

(Mt 4:18-22; Lu 5:1-11)

¹⁶ Jisas Galili néma gu kwaawu nak saku aarkémba yététe véndén Saimon déku waayéka Andruale bérku jémbaa yarémbéréka. Bérku

jémbaa yate bét wani néma gu kwaawumba aaswut taakaréndarén gukwamiké.

¹⁷ Vétake anga wandén, “Ma yaambénu wunale. Yaambénu bénat nak jémbaaké yakwasnyé-kawutékwa. Yakwasnyéwutu gukwami kutmbénén pulak du dakwa kéraakambénéngwa. Kéraambénu wuna kundi vékukandakwa.” Naandén.

¹⁸ Naandéka bari aaswut yaasékatake waarape wa dale yémbéréén.

¹⁹⁻²⁰ De ayélap yépulak naae Jisas véndén Sebedina nyaan vétik Jems ambét déku waayéka Jonét. Bérku aapa Sebediale déku jémbaa yakwa dunyansale sékét bérku botmba randarén. Rate aaswut kururémbéréka Jisas bérét wandén, dale yémbérénggé. Wandéka bérku aapa déku dunyansale botmba rakéséndaka bét bari yaasékatake Jisasale yémbéréén.

Jisas wandéka kutakwa kulure kure yatan du yékun yandén

(Lu 4:31-37)

²¹ Jisas déku dunyansale sékét yéndarén Kaperneamét. Ye saambake yare yaap yaré nyaa Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae du dakwat Gotna kundiké yakwasnyéndén.

²² Apa tapa yate wa det Gotna kundi kwayéndén. Kwayéndéka apakundiké vékuséngwa dunyan wunga wakapuk yandaka du dakwa déku kundi vékute vatvat naate déké vékulaka vékulaka naandarén.

²³⁻²⁴ Yandaka kutakwa kulure kure yatékwa du nak wani gaat wulaandén. Wulaae Jisasét waate anga wandén, “Méné Nasaret du Jisas, nanat

kamu yaké méné yaak? Nanat yaavan kurké méné yaak kapuk? Méné a vésékwutékwa. Méné Gotna yéku laku du wa.” Naandén.

²⁵ Naandéka Jisas kutakwat anga wandén, “Nyéné kundi bulké yambak. Wani du yaasékatake ma yaale yaange yényénu.”

²⁶ Naandéka lé wani duwat taakusoraktake némaanmba waatake wa yaale yaange yélén.

²⁷ Yaange yéléka akwi du dakwa véte vatvat naate deku kapmang bulte anga wandarén, “Yéki. Ani du kamu kulé kundi dé wo? Dé apamama yate kutakwat wandéka wa déku kundi vékundakwa.”

²⁸ Wunga wandaka de Galili distrikmba tékwa akwi gaayémba Jisaské kundi saapé yé yaayan-darén.

*Jisas Saimon Pitana naakumot kururéndén
(Mt 8:14-15; Lu 4:38-39)*

²⁹ Jisas Gotna kundi bulndakwa gaa yaasékatake yéndén. Jems, déku waayéka Jon, du ras waak, Jisasale wa sékét bari yéndarén. Ye Saimon ambét Andruna gaat wulaandarén.

³⁰ Saimonna naakumo baat yandéka kwaanlén. Kwaanléka Jisasét bari wandarén léké.

³¹ Wandaka wulaae léku taambamba kutndéka waarapléka baat késén. Yandéka lé kakému yaake kurure det kwayélén.

Jisas némaamba du dakwa wa kururéndén

³² Garambu nyaa daawulindéka yaap yaré nyaa yéndéka de baat yakwa du dakwa nyambalé,

sépemaalé kapére yan du dakwa nyambalé, kutakwa kulure kure yatékwa du dakwa nyambalésat waak wa Jisaské kure yéendarén.

³³ Kure ye wani gaayémba tékwa nak du dakwale jaawundarén gaa maakamba.

³⁴ Jaawuwe téndaka wa némaamba du dakwa nyambalésat kururéndén. Yatake wandéka némaamba kutakwa du dakwa nyambalésé yaasékandarén. Yaasékatake yaange yéké yandaka wa dé kutakwat waarundén, de déké kundi saapékapuk yandarénngé. Déké wa vékuséknadarén.

*Jisas kundi kwayéndén Galilimba
(Lu 4:42-44)*

³⁵ Ganmbamba yé gérapuk téndéka Jisas waarape gwaande yéndén, du dakwa yarékapuk taalat. Ye wamba Gorale kundi bulndén.

³⁶ Bulréndéka Saimon déku duwale sékét Jisaské waakndarén.

³⁷ Waake vétake dat anga wandarén, “Akwi du dakwa ménéké waakpatindakwa.” Naandarén.

³⁸ Naandaka anga wandén, “Deké nakapuk katik waambule yéké wuté. Nané nak gaayét ma yékwak. Wani gaayémba waak Gotna kundi kwayékawutékwa. Wani jémbaa yamuké wa yaawutén.” Naandén.

³⁹ Naatake wa yéndén Galilimba tékwa akwi gaayét. Yéte kundi kwayéndén, Gotna kundi bulndakwa némaamba gaamba. Kwayéte wandéka wa de du dakwat kulure kure yatan kutakwasé yaange yéendarén.

*Jisas wandéka lepro yan du nak yékun yandén
(Mt 8:1-4; Lu 5:12-16)*

⁴⁰ Lepro yan du nak yéndén Jisaské. Ye kwaati se waandé daate dat anga wandén, “Wuné yékun yawuténngé mawulé yamunaae, ma waménu wuné yékun yakawutékwa.” Naandén.

⁴¹ Naandéka déké sémbéraa ye déku taambat kutte anga wandén, “Yékun yaménénngé wa mawulé yawutékwa. Ma yékun yaménék.”

⁴² Naandéka dé lepro bari késndéka wa yékun yandén.

⁴³⁻⁴⁴ Yandéka dat némaanmba anga wandén, “Méné ma véku. Ménat yawutén muséké nak duwat waké yambak. Gotna kundi bulndakwa gaamba jémbaa yakwa duké bari ma ye déku ménimba téménu dé ména sépé vékandékwa. Véndu yékun yaménénngé méné Moses talimba wan pulak Gorké kwaami ma kwayéménék. Kwayéménu nak du dakwa véte lepro késndéka yékun yaménénngé wa vékusék-ngandakwa.” Naandén.

⁴⁵ Naandéka Jisasna kundi vékukapuk yate wa dé wani muséké akwi gaayémba saapéndén. Saapéndéka némaamba du dakwa Jisasale jaawuké mawulé yandaka dé Jisas kalik yate deku gaayét yamba wulaandékwe wa. Dé du dakwa yarékapuk taalat wa yéndén. Ye yaréndéka du dakwa dat vé muké wa yaandarén akwi gaayémba.

2

Jisas wandéka maan taamba kapére yan du

*yékun yandén**(Mt 9:1-8; Lu 5:17-26)*

¹ Kukmba Jisas waambule yéndén Kaperneamét. Waambule ye gaamba randéka déké kundi vékunderén.

² Vékute némaamba du dakwa wani gaamba wulaakére téndaka taalé vékulékén. Vékulékndéka pétale yaambu yamba kwaae wa. Yandéka Jisas Gotna kundi kwayéndén det.

³ Kwayéténdéka de du vétik vétik maan taamba kapére yan du nakét jaambémba yaate kure yénderén.

⁴ Yaate ye némaamba du dakwa jaawundaka taalé vékulékénmba wa wulaae Jisas tanmba saambakngé yapatindarén. Yapatiye gaamba waare nak tambék saambun ayélap raapindarén Jisas tanale. Raapiye wani du kwaan jaambémba baangwi lékiye wani yaambumba dé jaambale kusandandarén du dakwana nyéndémba.

⁵ Kusande Jisas tanmba taakandaka dé vététe anga vékusékndén. De deku mawulémba wa wandarén wa, dé wani duwat kururéké apamama yaké yandékwanngé. Wunga vékusékte wani duwat anga wandén, “Wuna du, wuné yaménén kapérandi musé wa yasnyéputiwutén.” Naandén.

⁶ Jisas wani kundi wandéka de apakundiké vékuséknngwa du ras wamba téte deku mawulémba anga wandarén.

⁷ “Wani du kamuké dé wunga wak? Got kap-mang wa du yan kapérandi musé yasnyéputi-kandékwa. Wani du anga wandén, ‘Wuné yandén kapérandi musé wa yasnyéputiwutén.’ Dé baka

du wunga wate wa Gorét wasélékndékwa wa.” Naandarén.

⁸ Naandaka Jisas deku mawulé vékusékte det anga wandén, “Kamuké guné guna mawulémba wunga vékulako? Guné wunga yaké yambak.

⁹⁻¹¹ Wuné Duna Nyaan ani kępmaamba téte yandarén kapérandi musé yasnyéputiké wa apamama yawutékwa. Guné wani muséké yamba vékusékngunéngwe wa. Yandén kapérandi musé yasnyéputiké yawutékwangé wate baka kundi wuté wak, kapuk néma kundi wuté wak? Dé waarape déku jaambé kéraae kure yéndénggé wamunaae wa néma kundi waké wuté kapuk? Guné wuna mayé apaké yékunmba vékusékngunénggé wani kundi bulaa dat a wakawutékwa.” Naandén. Naatake maan taamba kapére yan duwat anga wan, “Ménat a wawutékwa. Méné waarape ména jaambé kéraae kure ména gaat ma yéménék.” Naandén.

¹² Naandéka waarape kwaandén jaambé bari kéraae kure akwi du dakwana ménimba bari gwaandéndén. Gwaandéndéka véte akwi du dakwa vatvat naandarén. Vatvat naate Gotna yé kavérékndaka deku mawulé bérundéka anga wandarén, “Yéki. Wunga pulak musé talimba nak yamba vénangwe wa.” Naandarén.

*Jisas Livait waandén dale yéndénggé
(Mt 9:9-13; Lu 5:27-32)*

¹³ Jisas nakapuk gwaande néma gu kwaawu aarkémba téndén. Téndéka némaamba du dakwa déké yaae jaawundaka det Gotna kundi kwayéndén.

¹⁴ Kwayétake yéte vëndén Alfiusna nyaan déku yé Livai takis kéraandékwa gaamba randéka. Vétake anga wandén, “Wunale ma yaa.” Naandéka waarape wa Jisasale yéndén.

¹⁵ Jisas yéndéka némaamba du dakwa dale sékét yéendarén. Yéndaka takis kéraakwa némaamba dunyansé, nak kapérandi musé yakwa némaamba dunyansé ras waak dale sékét yéendarén. Ye Jisas déku dunyan waak Livaiale kakému karéndaka de yaae de waak dele sékét kakému karéendarén.

¹⁶ Karéndaka véte apakundiké vékuséngwa Farisi dunyan ras Jisasna dunyansat anga wandarén, “Kamuké dé takis kéraakwa du, kapérandi musé yakwa du ras waak dele dé kakému ko?” Naandarén.

¹⁷ Naandaka dé det gwaaménja kundi anga wandén, “Yékunmba yatékwa du dakwa doktaké yamba yéndakwe wa. Sépémaalé kapére yan du dakwa wa doktaké yékwa. Yéndaka dokta deku sépé kururéndakwa.” Naandén. Naatake anga wandén, “Wuné du dakwana kapérandi mawulé wa kururéwutékwá. Kapérandi mawulé vékukwa du dakwa wunéké yaae wuna kundi vékunderénngé wa gaayawutén. Yéku mawulé vékukwa du dakwaké yamba vékulakawutékwé wa.” Naandén Jisas.

Kakému yaakéndakwanngé wandén Jisas

(Mt 9:14-17; Lu 5:33-39)

¹⁸ Nakapuk baptais kwayékwa du Jonna dunyansé, Farisi dunyan waak Gorale kundi bulmuké yate wa kakémuké yaakéndarén. Yaakéndarénngé vékulakate du dakwa ras

Jisaské ye anga wandarén, “Jonna dunyansé Farisi dunyansé waak némaamba apu wa kakému yaakéndakwa. Yaakére baka yaréte Gorale kundi bulndakwa. Ména dunyan wunga yamba yandakwe wa. Akwi nyaa wa kakému kandakwa. Kamuké daré ména dunyansé kakému yamba yaakéndakwe?” Naandarén.

¹⁹ Naandaka Jisas det gwaaménja kundi anga wandén: “Du nak taakwa kéraaké yandu de kakému yaake mawulé tawulé yate kakému kaké daré kapuk? Wa kakandakwa. Taakwa kéraaké yakwa du dele sékét yaréndu wa mawulé tawulé yate kakandakwa.

²⁰ Kukmba nak du yaae wani duwat kure yéndaru wani sapak wa de déku du dakwa déké sébéraa yate kakému katik kaké daré. Wuné wuna dunyansale wayéka a yatéwutéka wa mawulé tawulé yate kakému kandakwa.” Naandén.

²¹ Wani kundi watake det gwaaménja kundi vétik waak anga wandén: “Du dakwa kulé laplap nak tambék kéraae jaangwa laplapmba tékwa yaambumba yamba taake yatépéndakwe wa. De kulé laplap nak tambék kéraae jaangwa laplapmba tékwa yaambumba taake yatépémunaandaru, wa kukmba gu yakwasnyéndaru kulé laplap makal pulak yandu jaangwa laplap gérikndu néma yaambu tékandékwa.

²² Dékény kwaaré viyaae révéndarén meme sépémba kulé wain kulak yamba wukaasandaandakwe wa. Wunga yamunaandaru, wa wani meme sépé jaangwa ye pungndu kulak akwi

yékéraa-kandékwa. Yékéraandu wani meme sépé katik yékun yaké dé. Kulé meme sépémba wukaasanda-ndaru kulé kulak yékunmba tékandékwa.” Wunga gwaaménja kundi wandén, talimba yatan du wan kundi déku kulé kundiale véréti yékunmba kwaakapuk yaké yandékwanngé.

*Yaap yaré nyaaké wandén Jisas
(Mt 12:1-8; Lu 6:1-5)*

²³ Yaap yaré nyaa nak Jisas déku dunyansale sékét wit tékwa yaawi nakmba yéendarén. Yéte déku dunyan wit sék kaké wa wit kumbu ras taakundarén.

²⁴ Taakundaka Farisi dunyan ras vétake Jisasét anga wandarén, “Ma véna. De wit kumbu taakundakwa yaap yaré nyaamba. Nana apakundi anga wandékwa, ‘Guné yaap yaré nyaamba jémbaa yaké yambakate.’ Wani apakundi yamba vékundakwe wa. Wit kumbu taakute jémbaa wa yandakwa, yaap yaré nyaamba. Wan kapérandi yapaté wa yandakwa.” Naandarén.

²⁵⁻²⁶ Naandaka det anga wandén, “Talimba nana gwaal waaranga maandéka bakamu Devit yan muséké wa Gotna nyéngaamba viyaatakandarén. Wani kundiké yamba vékulaka-ngunéngwe wa. Talimba Devit déku dunyansale kaandé yandéka dé Gotna kundi bulndakwa gaamba wulaae wani gaamba jémbaa yakwa duwat waatakundén, Gorké kwayéte taakandarén kakému det kwayéndénngé. Wani sapak Abiatar wa dé

Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma du téndén. Waatakundéka kwayéndéka Devit wani kakému déku dunyansat kwayéndéka de akwi kandarén. Wunga yate nana apakundi yamba vékundakwe wa. Nana apakundi anga wandékwa, ‘Gotna gaamba jémbaa yakwa du male Gorké kwayéndarén kakému yénga kandaru. Nak du wani kakému katik kaké daré.’ Wunga wandéka Devit déku dunyansale wunga yandaka deké anga yamba wangunéngwe wa, ‘Wan kapérandi musé wa yandarén.’ Wunga wakapuk yate kamuké guné wuna dunyansat waaru, nana apakundi vékukapuk yandarénngé? Guné wunga wate yamba kurkasale vékusék-ngunéngwe wa.” Naandén Jisas.

²⁷ Naatake det anga wandén, “Du dakwat yéku yapaté yamuké wa Got yaap yaré nyaa yandén. Du dakwa de yaap yaré nyaat yékun yandarénngé yamba wandékwe wa Got.

²⁸ Wunga yandénngé vékulakate gunat a wawutékwa. Wuné Duna Nyaan, wuné yaap yaré nyaaké néma du a rawutékwa. Wuné du dakwana jémbaaké yi naawutu wa de yaap yaré nyaamba yi naawutén pulak yénga yandaru.” Naandén Jisas.

3

*Yaap yaré nyaamba Jisas wandéka taamba lin du yékun yandén
(Mt 12:9-14; Lu 6:6-11)*

¹ Nakapuk yaap yaré nyaa Jisas Gotna kundi bulndakwa gaat wulaandéka taamba lin du nak wamba randén.

² Randéka Jisasna kundiké kalik yakwa du ras wani gaamba téte Jisasét vétendarén. Vététe deku mawulémba anga watendarén, “Jisas yaap yaré nyaamba wani duwat kalmu kururéké dé kapuk? Dat kururémunaae, wa nana apakundiké kuk kwayéndu dé kotimnganangwa.” Naandarén.

³ Waténdaka taamba lin duwat anga wandén, “Ma waarape yaae amba té.”

⁴ Naandéka waarape wamba téndéka det anga wandén, “Nana apakundi yénga dé wo? Yaap yaré nyaamba nané yéku musé yaké nané, kapuk kapérandi musé yaké nané? Yaap yaré nyaamba kiyaaké yakwa du dakwat yékun yaké nané, kapuk det viyaandékngé nané?” Naandén. Naandéka kundi yamba bulndakwe wa.

⁵ Yate déku kundi vékumuké kalik yandaka wa dé rakarka yate deké sémbéraa yandén. Sémbéraa yate wani duwat anga wandén, “Ména taamba ma kayéndéng.” Wunga wandéka déku taamba kayéndéngndéka wa nakapuk yékun yan.

⁶ Yandéka Farisi dunyan gwaande ye Jisasét viyaandékmuké Herotna dunyansale sékét kundi bulndarén.

Némaamba du dakwa néma gu kwaawuna aarkémba jaawuwe téndarén

⁷⁻⁸ Jisas déku dunyansale sékét Galili néma gu kwaawuna aarkat yéendarén. Yéndaka némaamba du dakwa yandén muséké kundi vékutake déké

yéendarén. Galili distrik, Jerusalem, Judiamba tékwa gaayé ras waak, Idumea distrik, Jordan kaambélé nak saku, Tairmba tékwa taalé, Saidonmba tékwa taalé, wani gaayémba yaae wa déké yéendarén.

⁹⁻¹⁰ Ye saambakndaka dé baat yakwa némaamba du dakwa nyambalésat, sépémaalé kapére yan némaamba du dakwa nyambalésat waak wa kururéndén. Kururéndéka de wunga pulak apu du dakwa nakapuk yékun yaké we déku sépémba kurké mawulé yate jaawundaka wa taalé vékulékén. Vékulékndéka déku dunyansat anga wandén, “Bot nak ma kéraae kure yaangunu rawutu. Némaamba du dakwa wa jaawuwe téndakwa.” Naandén.

¹¹ Kutakwa kulure kure yatan du dakwa Jisasét véte déku ménimba vaakére kwaate anga waandarén, “Méné Gotna nyaan wa.”

¹² Wunga waandaka Jisas det némaanmba wandén, de déké kundi saapékapuk yandarénggé.

Jisas wakandéng-ndéka déku dunyan déku jémbaa yandarén

(Mt 10:1-4; Lu 6:12-16)

¹³ Jisas némbat waaréndén. Waare mawulé yandékwa dunyansat waandéka déké yaandarén.

¹⁴⁻¹⁵ Yaandaka dé du tambavétik maanmba kaayék vétikét (12) wa wakandéngndén, de déku jémbaa yandarénggé. De dale yeyé yaayatéte déku kundi vékwe ye du dakwat Gotna kundi kwayéte mayé apa kéraae wandaru kutakwa yaange yékandakwa.

¹⁶ Déku dunyanséna yé anga wa:

Saimon. Dat nak yé kwayéndén, Pita.

¹⁷ Sebedina nyaan vétik Jems ambét déku waayéka Jon. Bérét nak yé kwayéndén, Boanerges. Nana kundimba wani kundi anga wandékwa, jatndu pulak nyaarangte waakwa du.

¹⁸ Andru.

Filip.

Bartolomyu.

Matyu.

Tomas.

Alfiusna nyaan Jems.

Tadius.

Nak Saimon. Dé talimba akwi gaayémba yéte anga wandén, “Nak kékmaana du nanéké néma du témuké kalik yawutéka.” Naandén.

¹⁹ Judas Iskariot. Kukmba wa Jisas maamat kwayéndén.

Anga wandarén, “Jisas Belsebulale wa jémbaa yandékwa.”

(Mt 12:24-32; Lu 11:14-23; 12:10)

²⁰ Kukmba Jisas waambule yéndén gaat. Ye saambakndéka némaamba du dakwa jaawuwe téndaka déku dunyansale kakému kaké yapatindarén.

²¹ Yandaka du dakwa ras Jisaské anga wandarén, “Wa waangété wa yandén.” Naandaka Jisasna kém vékutake dé kure yémuké déké yaandarén.

²² Apakundiké vékuséngwa dunyan ras Jerusalemba talimba yaandarén. Yaae saambake Jisasét véte déké anga wandarén,

“Déku mawulémba akwi kutakwana néma du déku yé Belsebul wa wulaae tékwa. Téte mayé apa kwayéndéka wa wandéka de kutakwasé yaange yéndakwa.” Naandarén.

²³ Naandaka det waandén, yaandarénngé. Waatake det gwaaménja kundi anga wandén, “Ani kundi ma vékungunék. Guné wunat wan-gunén pulak yate kutakwana néma du Satan déku dunyan yaange yéndarénngé wamunaandu, wa katik tésékéyakngé daré. Satan wunga jémbaa yamba yandékwe wa.

²⁴ Néma gaayémba tékwa du mawulé vétik yate kém vétikmba téte waariyamunaate, wa katik tésékéyakngé daré.

²⁵ Nakurak gaamba yarékwa du dakwa mawulé vétik yate deku kapmang waariyamunaae, wa de waak katik tésékéyakngé daré.

²⁶ Satan déku dunyansale wunga pulak wa. De mawulé vétik yate deku dunyansale waariyamunaate, wa katik tésékéyakngé daré. Deku jémbaa kés kandékwa.

²⁷ “Du nak apamama yakwa duna gaamba wulaae déku musé baka kéraaké we taale wani du kure baangwit gikandékwa. Gitake déku gaamba wulaae wa déku musé baka kéraakandékwa.” Naatake anga wandén, “Satan wan wani apamama yakwa du pulak wa. Wuné wani duwat baangwit gikwa du pulak a. Wuna mayé apa wa Satanna mayé apat taalékéran.” Naandén Jisas.

²⁸ Naatake anga wandén, “Ani kundi ma vékungunék. Du dakwa kapérandi musé ye wani kapérandi muséké kalik ye yaasékandaru, wa

Got yandarén kapérandi musé yakwasnyéputi-kandékwa. Du dakwa Gorét wasélékte kapérandi kundi watake wani kapérandi kundiké kalik ye yaasékandaru, wa Got wani kapérandi musé yakwasnyéputi-kandékwa.

²⁹ De Gotna Yaamambiké wasélékte kapérandi kundi wandaru, wa Got wani kapérandi musé katik yakwasnyéputiké dé. Wani kapérandi musé tépékaa-kandékwa.” Naandén Jisas.

³⁰ Takamba de ras Gotna Yaamambiké vékulaka-kapuk yate wa anga wandarén, “Kutakwana néma du Jisasna mawulémba wa wulaae randékwa.” Wunga wate Gotna Yaamambit wa wasélékndarén.

*Jisas déku aasa déku waayékanjeké wandén
(Mt 12:46-50; Lu 8:19-21)*

³¹ Wani sapak Jisasna aasa déku waayékanje waak yaandarén. Yaae kaapamba téte kundit wasatindarén déké.

³² Wasatindaka némaamba du dakwa Jisasale téte dat anga wandarén, “Ména aasa, ména waayékanje yaae kaapamba téte méné véké wandakwa.” Naandarén.

³³ Wandaka anga wandén, “Wuna aasa waayékanje yénga pulak daré?”

³⁴ Wunga watake akwi du dakwat véte anga wandén, “An wuna aasa, wuna waayékanje a.

³⁵ Gotna kundi vékute wandékwa pulak yakwa du dakwa wan wuna aasa, wuna nyangengu, wuna waayékanje pulak wa.” Naandén Jisas.

4

Wit sék yaasnyan duké Jisas gwaaménja kundi wandén

(Mt 13:1-9; Lu 8:4-8)

¹ Jisas nakapuk kundi kwayéndén néma gu kwaawuna aarkémba. Kwayéréndéka némaamba du dakwa ye dé ranmba jaawundarén. Jaawundaka, de déku kundi yékunmba vékundarénngé mawulé yate wa botmba waare randén. Randéka de néma gu kwaawuna aarkémba téndarén.

² Téndaka det némaamba gwaaménja kundi kwayéte det Gorké yakwasnyéndén. Yakwasnyéte det anga wandén:

³ “Ma vékungunu. Du nak déku yaawimba wit sék yaasnyémuké wa yéndén.

⁴ Ye yaasnyéndéka wit sék ras yaambumba vaakérén. Vaakére baka randaka api wa yaae kéraae akwi kawuran.

⁵ Wit sék ras matuale tan ayélap kápmaamba vaakérén. Vaakére bari buréle waaréndarén.

⁶ Waare méngi kurkasale kurkapuk ye nyaa véndéka kápmaa rékandang yandéka wa bari rékaa ye kiyaandarén.

⁷ Wit sék ras raamény waaramba vaakérén. Vaakére randaka raamény waara wa wuttépe waare taakatépan. Taakatépéndéka wit sék yamba vaakundakwe wa.

⁸ Wit sék ras yéku kápmaamba vaakérén. Vaakére wamba re yékunmba wure waaréndarén. Waare yéku sék vaakundarén. Ras de 30 sék vaakwan. Ras de 60 sék vaakwan. Ras de 100 sék vaakwan.” Naandén.

⁹ Naatake det anga wandén, “Guné vékuséknge mawulé ye kurkale waan taake ma kurkale vékungunék.” Naandén Jisas.

Jisas gwaaménja kundi det kwayéndékwannge wa wandén

(Mt 13:10-17; Lu 8:9-10)

¹⁰ Wani du dakwa yékéraandaka dale yeyé yaayatékwa dunyansé, dale tékwa dunyan ras waak, wa Jisasét wani gwaaménja kundiké waatakundarén.

¹¹ Waatakundaka det anga wandén, “Got néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa. Vérédu wa de déku kémba tékandakwa. Wani muséké talimba Got kundi paakundén. Paakutake bulaa wakwasnyéte yi naandékwa, guné wani muséké vékusék-ngunénngé. Nak du dakwat wani muséké gwaaménja kundi kwayéwutéka.

¹² Kwayéwutéka Gotna nyéngaamba kwaakwa ani kundi wandékwa pulak wa yandakwa: De véte yékunmba katik véséknge daré.

De kundi vékute wani kundiké katik vékuséknge daré.

Vékusékmunaae, wa Gotna kundi vékundaru Got de yan kapérandi musé yakwasnyéputikatik dé.”

Naandén Jisas.

Jisas wani gwaaménja kundina wambukundi kaapa yandén

(Mt 13:18-23; Lu 8:11-15)

¹³ Jisas wunga watake det anga wandén, “Wani gwaaménja kundina waambuké guné vékusékék

kapuk? Vékusénggapuk yate yénga pulak akwi gwaaménja kundina waambuké vékusénggé guné?

14 “Bulaa wani gwaaménja kundiké wakawutékwa. Wit sék yaasnyan du wit sék yaasnyéte Gotna kundi kwayéndakwa pulak wa yandékwa.

15 Du dakwa ras Gotna kundi yékunmba vékundakwa. Vékundaka Satan bari yaae wani kundi kéraae kure yéndékwa. Yéndéka wa de wani kundiké yékéyaak yandakwa. Wani du dakwa wan yaambumba vaakéréen wit sék pulak wa.

16 “Du dakwa ras matuale ran kékmaamba vaakéréen wit sék pulak wa. Taale Gotna kundi bari vékundakwa. Vékute taale wani kundiké mawulé yate mawulé tawulé yandakwa.

17 Yate yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Wani kundi deku mawulémba daawulikapuk yandéka de yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Yandaka nak du Gotna kundiké kalik yate det yaavan kutndaka vakmi ras deké yaandéka wa Gotna kundi bari yaasékandakwa.

18 “Du dakwa ras wan raamény waara ténmba vaakéréen wit sék pulak wa. De Gotna kundi taale yékunmba vékundakwa.

19 Vékute ani kékmaana muséké male vékulakandaka deku mawulé yéwaa, musé asé kéraaké géndékwa. Géndéka musé raské waak wa mawulé yandakwa. Wani musé wa Gotna kundit taakatépékwa. Taakatépéndéka wani du dakwa Gotna jémbaa yaasékandakwa.

20 “Du dakwa ras wan yéku kápmaamba vaakéréen wit sék pulak wa. De Gotna kundi yékunmba vékute, wandékwa pulak yate, déku kundi yékunmba vékuséknakwa. Vékusékte yéku jémbaa yandakwa Gorké. Ras déké yéku jémbaa ayélapkéri (30 pulak) yandaka, de ras déké yéku jémbaa némaamba (60 pulak) yandaka, de ras déké yéku jémbaa némaamba-sékéyak (100 pulak) yandakwa.” Naandén Jisas.

*Yaa vérekndarén téwaayéke Jisas gwaaménja kundi wandén
(Lu 8:16-18)*

21 Wani kundi watake Jisas anga wandén, “Ma vékulakangunu. Du dakwa téwaayé yaa takngére kure yaae sapngutakandarén aké arulamba daré kusolatako, kapuk jaambé atndamba daré taako? Yamba wa. De jaambé taakumba wa taakandakwa.

22 Paakwe rakwa musé sérémaa vékangunéngwa. Yakélak wandarén kundi sérémaa vékusék-ngangunéngwa.

23 Guné vékuséknge mawulé ye kurkale waan taake ma kurkale vékungunék.” Naandén.

24 Naatake det anga wandén, “Wani kundiké ma yékunmba vékulakangunu. Guné yékunmba vékulakate, wa wuna kundi kurkasale vékukangunéngwa. Guné kundi ayélap vékute, wa ayélap vékusék-ngangunéngwa. Yékunmba vékute, wa yékunmba vékusék-ngangunéngwa. Vékuséknunu Got gunat yéku mawulé ras waak kwayékandékwa.

²⁵ Wuna kundi yékunmba vékukwa du dakwa kukmba Gotna kundiké yékunmba vékusé-
ngandakwa. Wuna kundi yékunmba vékukapuk
yakwa du dakwa anga wandakwa, ‘Nané Gotna
kundi vékusékwuran wa.’ Naandakwa. Wunga
watake sérémaa déku kundiké yékéyaak yatake
baka tékandakwa.” Naandén Jisas.

*Jisas buréle waaran wit sékngé gwaaménja
kundi wandén*

²⁶⁻²⁷ Wani kundi watake anga wandén, “Got
néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa.
Véte dékét déku kapmang jémbaa yandu nak du
dakwa yékéyaakmba téndaru Gotna kém némaan
yakandakwa, ani wit sék pulak. Du nak
wit sék képmaamba yaasnyétake gaan kwaae
nyaa waarape wunga yatépékandéka wa wit
séki buréle waarékwa. Waaréndéka dé yamba
vékuséknéndékwe wa. Yénga pulak dé wit séki buréle
waaro?”

²⁸ Képmaa dékét déku kapmang yandéka wa
wani wit séki buréle waare gaanga ye vaakwe wa
aak yakwa.

²⁹ Yandéka wit séki taakundakwa sékét
yaandéka wani du véte kulaat taakundékwa.”
Naandén Jisas.

*Jisas gwaaménja kundi wandén mastet sékngé
(Mt 13:31-32; Lu 13:18-19)*

³⁰ Wani kundi watake Jisas anga wandén, “Got
néma du rate du dakwaké yékunmba vékandékwa.
Wani du dakwaké yénga pulak waké wuté? Kamu
gwaaménja kundimba wawutu wani du dakwaké
vékuséknéngé guné?”

³¹ Anga wakawutékwa. Wani du dakwa taale makalkéri kém tékandakwa. Kukmba néma kém tékandakwa. Wani kém wan miyé nakna sék pulak wa. Wani miyé sékna yé mastet wa. Wani miyé sék wan makalkéri sék wa. Nana kékmaamba tékwa akwi nak sék wan de némaan wa.

³² Du wani miyé sék taawundéka wa wure waare néma miyé ye gaalé baae néma miyé téndékwa. Téndéka déku gaalémba némaamba api wa yaae kwaan séte randakwa aanganmba.” Naandén Jisas.

³³ Jisas wunga kundi kwayéte gwaaménja kundi késépéri wa wandén du dakwat. De vékute vékuséknge apamama yandaka wa det wunga wandén.

³⁴ Gwaaménja kundimba male wandén det. Watake kukmba déku dunyansé male téndaka det wani kundina waambu kaapa yandén, de yékunmba vékusékn darénngé.

*Jisas wandéka néma wimut késén
(Mt 8:23-27; Lu 8:22-25)*

³⁵ Nyaa daawuliye gaan yandéka wani nyaamba wa Jisas déku dunyansat anga wandén, “Ma yékwak néma gu kwaawu nak sakwat.” Naandén.

³⁶ Wunga wandéka déku dunyansé wamba tan némaamba du dakwasé yaasékatake Jisas ran botmba waaréndarén. Waare dé kure yéndarén. Yéndaka du ras nak botmba waak yéndarén, dele.

³⁷ Yéndaka néma wimut kutndéka gu waarape waare botmba gwaande wa vékuléknge yandén.

³⁸ Yaténdéka Jisas awula botna kuk sakumba yundé kwaandén. Aambutékmba maaka taake kwaandén. Kwaandéka dat sérkiyaandarén. Sérkiyaate anga wandarén, “Néma du, a lambiyaknangwa. Nanéké yamba vékulakaménéngwe kapuk?” Naandarén.

³⁹ Wunga wandaka vélérkiyaae waarape wandéka wimut késndéka gu nakapuk daae yékunmba tén.

⁴⁰ Téndéka déku dunyansat anga wandén, “Guné kamuké guné wup yo? Gunat yékun yaké yawutékwa mayé apaké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa.” Naandén.

⁴¹ Wunga wandéka asa wup wa yandarén. Yate dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Yéki. Dé wandéka wa wimut béré gu déku kundi vékute wandékwa pulak yandékwa. Dé wan yénga pulak du dé?” Naandarén.

5

Jisas wandéka kutakwa kulure kure yatan du yékun yandén

(Mt 8:28-34; Lu 8:26-39)

¹ Jisas déku dunyansale botmba ye Galili néma gu kwaawuna nak sakumba saambakndarén. Wan de Gerasaséna kékmaa wa.

² Saambake Jisas bot taakandéka wa kutakwa kulure kure yatan du nak waangété ye dat véndén. Wani du dé du dakwa kiyaandaka rémndarén taalémba wa yaréndén.

³⁻⁴ Yaréndéka du ras némaamba apu déku maan taamba sen baangwit gindarén. Gindaka wani

sen bérélte yaange yéndén. Apa tapa sen baangwit waak gindaka wa dé wani sen bérélte yaange yéndén. Yéndéka dat kurké apamama ye yapatindarén wa. Dat baangwit nakapuk giké yapatindarén.

⁵ Gaan nyaa du dakwa kiyaandaka rémndarén taalé, némbumba waak téte waawak baanite dékét déku kapmang wa déku sépémba matut sékundén.

⁶ Jisas saambakndéka wani du Jisasét apakmba véndén. Vétake déké pétépété ye kwaati se waandé daandén.

⁷⁻⁸ Yandéka Jisas vétake anga wandén, “Déku mawulémba tékwa kutakwasé ma yaange yékéraangunu.” Naandén. Wunga wandéka wani du némaanmba waate anga wandén, “Jisas, méné anjorémba rakwa du Gotna nyaan wa. Méné wunat yénga pulak yaké méné yo? Gotna yémba ménat waatakuwutékwa. Méné wunat kaangél tiyaaké yambak.” Naandén.

⁹ Naandéka dat anga wandén, “Ména yé yénga dé?” Wunga wandéka dat anga wandén, “Késépéri kutakwa wa wunat kulure kure yaténdaka wa wuna yé Késépéri wa.” Naandén.

¹⁰ Wunga watake anga wandén, “De nak kępmaat yémuké kalik yawutékwa. Ménat waatakuwutékwa. De anika yéndarénngé waké yambak.” Naandén kutakwa kulure kure yatan du.

¹¹ Wani némbumba baalé asa wa de ténale téte kakému katékésndarén.

¹² Katéndaka wani duwat kulure kure yatan kutakwasé Jisasét anga wandarén, “Méné nanat

yakéléké mawulé yamunaae, ma waménu nané wani baaléna mawulémba wulaakanangwa.” Naandarén.

¹³ Wunga wandaka det anga wandén, “Guné wunga ma yaange yéngunu.” Naandén. Wunga wandéka de wani du yaasékatake ye wani baaléna mawulémba wulaae téndarén. Téndaka wani baalé néma jaangumba yaange daawuliye gumba vaakére gu ke de akwi (2,000 pulak) wa kiyaawuréndarén.

¹⁴ Wani baaléké séngiye kaavéran dunyansé wunga yandaka vétake wa yaange yéndarén. Ye de akwi gaayémba tan du dakwat wani muséké saapéndarén. Saapéndaka wa de du dakwa wani musé vé muké yéndarén.

¹⁵ Ye Jisas ténmba saambake de késépéri kutakwasé yaasékatake yén du véndarén, dé laplap giye yéku mawulé vékute Jisasna maanale randéka. Véte wup yandarén.

¹⁶ Yandaka Jisas wani musé yandéka vén du dakwa wa det saapéndarén, kutakwa kulure kure yatan du yékun yandéka baalé kiyaanngé.

¹⁷ Saapéndaka wa Jisasét wandarén, dé deku képmāa yaasékatake yéndénngé.

¹⁸ Wandaka Jisas de yaasékatake yéké yate botmba waaréndéka dé kutakwa kure yaténdaka yékun yan du wa dat anga wandén, “Wuné ménale yéké mawulé yawuté kwa.” Naandén.

¹⁹ Wunga wandéka dat anga wandén, “Méné ména gaayé ména dunyanséké waambule ye det ma waménék, Néman Du ménéké sémbéraa ye ménat yéku musé yandénngé.” Naandén.

20 Wunga wandéka dé yaasékatake ye kundi kwayéndén, Dekapolis distrikmba tékwa némaamba gaayémba. Jisas dat yandén muséké wa kundi kwayéndén. Kwayéndéka akwi du dakwa vékute vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén.

Jisas taakwa vétikét kururéndén
(Mt 9:18-26; Lu 8:40-56)

21 Jisas déku dunyansale botmba ye Galili néma gu kwaawu nak sakumba saambakndaka némaamba du dakwa wa jaawuwe dale sékét téndarén. Dé néma gu kwaawu aarkémba téndén.

22-23 Téndéka du nak déku yé Jairus déké yéndén. Dé néma du nak wa téndén, wani gaayémba kwaakwa Gotna kundi bulndakwa gaaké. Dé ye kwaati se Jisaské waandé daate dat anga wandén, “Wuna takwanyan ani kiyaaké yarékwa. Méné ma yaae ména taamba lémba kutménu lé nakapuk yékun yakalékwa.” Naandén.

24 Wunga wandéka dale sékét yéndén.

Jisas yaambumba yéténdéka asa du dakwa wa déku kukmba yéendarén. Yéndaka yaambu vékulékén.

25 Yandéka lé taakwa nak dele yétélén. Késépéri (12) kwaaré wa waaléramu yarélén.

26 Némaamba apu wa talimba doktaké yélén, lé kururéndarénngé. Yandaru lé yékun yamuké wate léku akwi yéwaa doktasat kwayéléka késén. Yaléka wani musé yamba wurétékndéka yékun yalékwe wa.

27-28 Yate lé Jisaské kundi vékutake léku mawulémba anga walén, “Déku

laplapmba taamba kure wuné nakapuk yékun yakawutékwa.” Wunga watake lé némaamba du dakwale sékét ye déku kukmba ye déku laplapmba kutlén.

²⁹ Kutléka dé waaléramu bari wurétékndéka vékuséklén, yékun yalénngé.

³⁰ Yaléka Jisas vékuséknén, déku mayé apa ras yénngé. Vékusékte waalakwe déku kukmba yaatan du dakwat anga waatakundén, “Wuna laplapmba kaandé kurék?”

³¹ Wunga waatakundéka déku dunyan anga wandarén, “Asa du dakwa wa ménale yaaténdaka taalé vékulékndéka wa véménéngwa. De ras daré ménat kurék kapuk yénga véké? Kamuké méné nanat waatakwo, ménat kurén duké?” Naandarén.

³² Wunga wandaka dé deku kundi vékukapuk yate dat kurén duké waakndén.

³³ Waakndéka wani taakwa lat yan muséké vékusékte néma wup yate wa déké yaae kwaati se waandé daate wani muséké kaapamba walén.

³⁴ Waléka anga wandén, “Nyéno, nyénat kururéké yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulakate wa bulaa yékun yanyénén. Nyéna mawulé yénga yékun téndu yékunmba ma yényénu.” Naandén.

³⁵ Jisas wayéka téte waténdéka du nak Jairusna gaamba yaandén. Yaae saambake wani néma duwat anga wandén, “Ména takwanyan wa kiyaan. Ma waménu wani néma du katik yaaké dé. Déku nak jémbaa yénga yandu.” Naandén.

³⁶ Naandéka Jisas wani kundi vékute Gotna kundi bulndakwa gaana néma duwat anga

wandén, “Wup yaké yambak. Wuné ména takwanyanét yékun yaké yawutékwa mayé apaké ma yékunmba vékulakaménu.” Naandén.

³⁷ Wunga watake Pita, Jems, Jemsna waayéka Jon det anga wandén, “Guné male guna kapmang wunale sékét ma yaangunu. Nak du dakwa katik wulaaké daré.” Naandén.

³⁸ Naandéka dale sékét yéendarén, wani néma duna gaat. Ye véndarén némaamba du dakwa jaawuwe téte wani takwanyangé mawulé sémbéraa yatéte némaanmba géraaténdaka.

³⁹ Vétake gaamba wulaae anga wandén, “Kamuké guné wunga géraau? Yamba kiyaalékwe wa. Baka yundé wa kwaanlékwa.” Naandén.

⁴⁰ Wunga wandéka dat waangindarén. Waangindaka dé deku kundi yamba vékundékwe. Yate wandéka de akwi gwaandéendarén kaapat. Gwaandéndaka dé takwanyanna aasa aapa déku du kupuk sékét wunga wulaandarén, takwanyan kwaan taalat.

⁴¹ Wulaae léku taambamba kutte, déku kundimba lat anga wandén, “Talita kumi.” Wani kundi nana kundimba anga wa: “Nyéno, ma waarap.”

⁴² Jisas wandéka lé bari waarape yeyé yaayalén. Léku kwaaré tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wa. Yeyé yaayaléka véte vatvat naandarén.

⁴³ Yandaka anga wandén, “Ma vékungunék. Wani muséké nak du dakwat waké yambak. Kakému ras ma kwayéngunu kalu.” Naandén Jisas.

6

Nasaretsé Jisasét kuk kwayéendarén (Mt 13:53-58; Lu 4:16-30)

¹ Jisas wani gaayé taakatake déku gwalepanget yéndén. Yéndéka déku dunyan dale sékét yéendarén.

² Ye saambake yaap yaré nyaa Gotna kundi bulndakwa gaat wulaandén. Wulaae Gotna kundiké du dakwat yakwasnyéndén. Yakwasnyéndéka némaamba du dakwa vékute vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Wani du yamba dé wani kundi kéraak? Yénga pulak dé wani muséké vékuséku? Yénga pulak ye dé talimba vékapuk yananén késépéri kulé apanjémba yo?”

³ Dé gaa kurkwa du wa. Maria wan déku aasa wa. Jems, Josep, Judas, Saimon wan déku waayékanje wa. Déku nyangengu akwi amba yaréndakwa, nanale. Deké wa vékuséknangwa. Dé néma du yamba yé wa. Wan baka du wa. Yénga pulak dé wani kundi wo?” Wunga wate wa de déké kalik yandarén.

⁴ Kalik yandaka Jisas anga wandén, “Gotna yémba kundi kwayékwa du gwalepangemba téte kundi kwayéndaka deku kém, deku gaamba rakwa du dakwa, deku gwalepangemba tékwa du dakwa deku kundi vékumuké kalik yandakwa. Nak gaayémba téndaka wani gaayé du dakwa deku kundi wa vékundakwa.” Naandén.

⁵ Wunga watake dé talimba vékapuk yandarén kulé apanjémba yamba yandékwe wa wani gaayémba. Ani jémbaa male yandén. Baat yakwa

ayélapkéri du dakwat déku taamba kutndéka wa yékun yandarén.

⁶ Wani gaayémba tékwa du dakwa déku kundi vékukapuk yandaka Jisas vékulaka vékulaka naandén.

*Jisas déku dunyansat jémbaa kwayéndén
(Mt 10:5-15; Lu 9:1-6)*

Kukmba Jisas genge gaayémba yéte Gotna kundi du dakwat kwayéndén.

⁷ Déku dunyan tambavétik maanmba kaayék vétikét (12) waandéka yaandaka det mayé apa kwayéndén, de wandaru du dakwana mawulémba tékwa kutakwa yaange yéendarénggé. Kwayétake det anga wandén, “Ma du vétik du vétik wunga yéngunu.

⁸ Kakému, wut, yéwaa kure yéké yambak. Sétowe yéngunéngwa baangé male ma kure yéngunu.

⁹ Su ma saawuwe laplap nakurak male saawungunu. Vétik yamba wa. Guné du dakwat yékun yangunu wa de gunat yékun yate wani musé gunat kwayékandakwa.

¹⁰ Guné ye gaayémba nak saambake gaat nak wulaae wani gaamba male ma yaréngunék. Wani gaamba yare kukmba nak gaayét ma yéngunék.

¹¹ Guné gaayét nak wulaangunu wani gaayémba tékwa du dakwa guna kundi vékukapuk yate gunat kuk kwayéndaru, wani gaayé yaasékaké yate guna maanmba kwaakwa baawu ma viyaaputétake yéngunék. Wunga yangunu de véte anga wakandakwa, ‘Nané det kapérandi yapaté wa yananén. Kukmba Got yananén

kapérandi yapaté waambule nanat yakatakandékwa.’ Naakandakwa.” Naandén Jisas.

¹² Wunga wandéka yéendarén déku dunyansé. Ye du dakwat anga wandarén, “Yangunén kapérandi musé ma yaasékangunu.” Naandarén.

¹³ Wunga watake du dakwana mawulémba tékwa kutakwat wandaka wa yaange yéendarén. Baat yakwa du dakwana sépémba wani sépémba kutndakwa wel kutndarén. Kuttakandaka wa yékun yandarén.

Baptais kwayétan du Jon wa kiyaan

(Mt 14:1-12; Lu 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Jisasna dunyan wunga yandaka akwi gaayémba Jisaské kundi bulndaka néma du Herot wani kundi vékundén. Du dakwa ras wa anga wan, “Wa baptais kwayétan du Jon kiyaae wa taamale waarapndén. Taamale waarape néma mayé apa kéraae wa wani apanjémba yandékwa.”

¹⁵ Wunga wandaka de ras wa anga wan, “Wan talimba yatan du Elaija wa.” Ras wa anga wan, “Gotna yémba kundi kwayétan du nak wa, talimba yatan wani du pulak.”

¹⁶ Wunga wandaka Herot wani muséké vékute anga wandén, “Talimba wawutéka wa Jonna kumbu sékundarén. Sékundaka kiyaae bulaa nakapuk taamale wa waarapndén.” Naandén.

¹⁷⁻¹⁸ Talimba Herot déku aanyé Filipna taakwa kéraandén. Wani taakwana yé Herodias wa. Kéraandéka Jon anga wandén, “Ména aanyé yaréndéka déku taakwa kéraaménén wan kapére yaménén. Got wani muséké waarundékwa.” Wunga wandéka Herot Jonna kundiké kalik yate

wandéka déku dunyan ye Jonét kulkiye senét giye dé kure yéendarén kalapusét.

¹⁹ Taakandaka kalapusmba kwaandéka Herodias rakarka yate Jonét viyaandéknge mawulé yalén. Yaléka Herot wani muséké kalik yandéka Jon viyaandéknge yapatilén.

²⁰ Herot anga vékuséknén. Jon wan Gotna kundi vékute yéku musé yakwa du wa. Wunga vékusékte wup yate wa Herodias Jonét viyaandéknge puk yamuké wa Jonngé yékun yate kureréndén. Kureréte nakurak apu nakurak apu Jonale kundi bulite wa déku kundiké mawulé yate vékulaka vékulaka naandén.

²¹ Kukmba Herodias Jonét viyaandéknge yalékwa nyaa yaan. Herot déku aasa dé kéraalén nyaaké vékulakate wa néma paat yandén. Yate kakému kandarénnge wandéka déku jémbaa yakwa néma dunyansé, waariyakwa dunyanna néma dusé, Galilimba tékwa néma dunyansé, wunga wa yaandarén.

²² Yaae randaka Herodiasna takwanyan wulae kétilén. Kétiléka Herorale kakému karan dunyansé véte de akwi néma mawulé yandarén. Yate néma du Herot wani taakwat anga wandén, “Kamuké nyéné mawulé yo? Ma wanyénu kwayékawutékwa.” Naandén.

²³ Naatake anga wandén, “Musé ras kwayéwuténnge mawulé yanyénu kwayékawutékwa. Wuna kápmaa, wuna gaa, wuna musé nyéndémba muniye kwayéwuténnge mawulé yanyénu wunga yakawutékwa. Yi wan wanana wa. Nyénat wa wawutékwa.” Naandén.

24 Wunga wandéka wani takwanyan gwaande léku aasat anga walén, “Kamu musé tiyaandénngé waké wuté?” Wunga waatakuléka léku aasa wa anga wan, “Baptais kwayékwa du Jon, déku maaka. Wunga kéraanyénu kiyaandénngé vékusék-ngawutékwa.” Naalén.

25 Wunga waléka lé bari waambule néma du ran taalat wulaalén. Wulaae anga walén, “Baptais kwayékwa du Jonna kumbu sékwe dismba ma taake wunat tiyaaménék.” Naalén.

26 Wunga waléka Herot wunga yamuké kalik yate vékulaka vékulaka naandén. Takamba kundi we gite wakakét yandén wa. Yi wan wanana wa, naandén. Naandéka dale rate kakému karan dunyan wa vékendarén. Wandén kundiké vékulakate nak pulak kundi wamuké kalik yate wani taakwat yi naandén.

27 Yi naatake wandéka déku du nak ye kalapumba wulaae Jonna kumbu sékundén.

28 Sékwe maaka dismba taake kure ye wani taakwat kwayéndén. Kwayéndéka wa léku aasat kwayélén.

29 Wunga yandaka Jonna dunyan vékutake yaae déku pusaa kéraae kure ye rémndarén.

Jisas némaamba (5,000) dunyansat kakému kwayéndén

(Mt 14:13-21; Lu 9:10-17; Jo 6:1-13)

30 Jisasna dunyan nakapuk waambule yéendarén déké. Ye dale téte yandarén akwi jémbaa, wandarén akwi kundiké waak dat wandarén.

³¹ Wandaka némaamba du dakwa wa yeyé yaayandarén. Yeyé yaayandaka Jisas déku dunyansale yamba yaap yaréte kakému kandakwe wa. Wunga yate det anga wandén, “Nanéket nané male du dakwa yarékapuk taalat ye guné wamba yaap yaréké ya.” Naandén.

³² Wunga watake de bot kéraae kure du dakwa yarékapuk taalat deku kapmang yéendarén.

³³ De yéndaka némaamba du dakwa véte deké vékuséknadarén. Vékusékte akwi gaayémba yaae kępmaamba bari pétépété ye wa taale saambakndarén.

³⁴ Saambakndaka Jisas botmba yaae néma gu kwaawu wutépmba téte némaamba du dakwat véndén. Vétake déku mawulémba anga wandén, “Sipsipké séngite kaavérékwa du tékapuk yandu de sipsip katik kurkale téké daré. Wani du dakwa wan wani sipsip pulak wa.” Naandén. Naate deké sémbéraa yandén. Sémbéraa yate det némaamba kundi kwayéndén.

³⁵ Kwayéndéka garambu yandéka déku dunyan yaae dat anga wandarén, “An du yarékapuk taalé a. Nyaa a daawulikwa.

³⁶ Ma waménu wani du dakwa akwi gaayét ye deku kakému kéraandaru.” Naandarén.

³⁷ Wunga wandaka Jisas det anga wandén, “Yamba wa. Gunékét guné det kakému ma kwayéngunék.” Wunga wandéka anga wandarén, “Nané deké bret kéraamunaae, wa némaamba (200) yéwaa kwayékatik nané. Nané ye wani du dakwaké kakému ras kéraae det kwayénanéngé méné mawulé yo, kapuk yénga pulak dé?” Naandarén.

³⁸ Wunga wandaka wandén, “Bret katik dé ro? Ma ye véngunu.” Wunga wandéka waake véndarén. Vétake waambule yaae anga wandarén, “Makal bret taambak, gumba kutndarén gukwami vétik wunga male rakwa.” Naandarén.

³⁹ Naandaka Jisas det anga wandén, “Akwi du dakwat ma wangunu yéku waaramba jaawuwe randaru.” Naandén.

⁴⁰ Wunga wandéka de ras néma kém ras makal kém wunga jaawuwe rakésndarén.

⁴¹ Rakésndaka dé wani makal bret taambak gukwami vétik kéraae nyérét yaasawure véte Gorét anga wandén, “Yéku musé a tiyaaménén. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule déku dunyansat kwayéndén, du dakwat muni waate kwayéndarénngé. Kwayétake wani gukwami vétik waak kwayéndén, muni waate kwayéndarénngé.

⁴² Kwayéndéka muni waate kwayéndaka akwi du dakwa kurkale kandarén.

⁴³ Kandaka bret ras gukwami ras baka randéka Jisasna dunyan kémbi tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wunga laakwandaka vékulékén.

⁴⁴ Némaamba (5,000) du wa wani bret kandarén. Némaamba dakwa némaamba nyambalé waak wamba sékét kandarén.

Jisas gutakumba yéténdén
(Mt 14:22-23; Jo 6:16-21)

⁴⁵ Jisasna dunyan wunga yandaka det anga wandén, “Guné botmba waare guné ma taale yéngunu, néma gu kwaawu nak sakwat, Bet-saidat.” Wunga wandéka yéndaka dé dale

tan du dakwat wandén, deku gaayét yékéraadardéngé.

⁴⁶ Wandéka yéndaka Gorale kundi bulmuké némbat waaréndén.

⁴⁷ Gaan yandéka déku dunyan botmba ye nyéndé néma gu kwaawumba téndaka Jisas kapmang randén némbumba.

⁴⁸ Rate véndén wimut kutndéka bot waambulte waambulte yaaléka déku dunyan botmba yémuké néma jémbaa yandaka. Vétake yé géké yaténdéka wa gutakumba deké yéndén. Ye det taalékéraké yandén.

⁴⁹ Ye gutakumba yéténdéka véte anga wandarén, “Wa gaamba wa yaatéka.” Wunga watake de akwi dat véte néma wup yate némaanba waawakndarén.

⁵⁰ Waawakndaka bari anga wandén, “Guno, wup yaké yambak. An wuné a yaatéka. Yéku mawulé vékute ma yaréngunék.” Naandén.

⁵¹ Wunga watake botmba waaréndén. Waare dele randéka wimut wa késén. Yandéka vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Wan yénga pulak du dé?” Naatake vékulaka vékulaka naandarén.

⁵² Nalémba Jisas wani du dakwat wani bret kwayéndéngé de yamba yékunmba vékulakandakwe wa. Wani muséké yékéyaak yate vatvat naate wa wunga wandarén.

Genesaretmba Jisas du dakwat kururéndén

(Mt 14:34-36)

⁵³ Jisas déku dunyansale botmba néma gu kwaawu nak sakwat ye Genesaretna taalémba saambakndarén. Saambake bot témbétsoréndarén wutépét.

⁵⁴ Yatake yéndaka du dakwa Jisasét véte déké bari vékusékndarén.

⁵⁵ Vékusékte akwi gaayét pétépété yéte sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalésat kéraae jaambémba taakandarén. Taake det kéraae yaate yéndarén, Jisas yatékwa akwi taalat.

⁵⁶ Jisas yén akwi gaayét de baat yakwa du dakwa nyambalé, sépémaalé kapére yan du dakwa nyambalésat waak kéraae yaatate kurindarén. Kéraae yaate kurite jaawundakwa taalémba taakandarén. Taakate dat anga wandarén, “Méné ma yi naaménu de ména laplapna waambumba male kurkandakwa.” Wunga wandaka wa de déku laplapmba kure wa yékun yandarén.

7

*Gotna apakundi wa taalékéran gwaal
waaranga maandéka bakamuna kundit
(Mt 15:1-9)*

¹ Apakundiké vékusékngwa du ras Jerusalemba te, ye Farisi dunyansale jaawundarén Jisas ténmba.

² Jaawuwe véndarén Jisasna dunyan ras Farisi dunyan taamba yakwasnyéndakwa pulak yakapuk yate deku taamba baka yakwasnyéte kakému kandaka. Du deku taamba baka yakwasnyéndaka Farisi dunyan det véte anga wandakwa, “Nana apakundi yamba vékundakwe wa. Wan kapérandi musé yakwa dunyan wa.” Naandakwa.

³ Farisi dunyan némaamba Judana nak du waak deku gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén pulak wunga male taamba kurkale yakwasnyéte wa kakému kandakwa.

⁴ De maketmba yaae taale gu yaakundakwa. Gu yaakwe wa kakému kandakwa. Deku gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén pulak wa de aké, dis, jaambé waak kurkale yakwasnyéndakwa.

⁵ De wunga yandaka Jisasna dunyan gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén pulak yakapuk yandaka wa de Farisi dunyan apakundiké vékuséngwa dunyan waak Jisasét anga waatakundarén, “Kamuké daré ména dunyan nana gwaal waaranga maandéka bakamu wandarén kundi vékukapuk yate deku taamba baka yakwasnyéte daré kakému ko?” Naandarén.

⁶ Wunga waatakundaka Jisas anga wandén, “Guné paapu yakwa dunyansé wa. Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du Aisaia ani kundi viyaatakate gunéké wa kundi viyaatakandén. Papukundi yamba viyaatakandékwe wa. Dé ani yéku kundi wa viyaatakandén anga:

Got anga wandén, ‘Ani du dakwa wunéké yéku kundi wandakwa.

Wunga wate wa wunéké deku mawulémba yamba yékunmba vékulakandakwe wa.

⁷ De deku apakundi vékute wandékwa pulak yate wa wani kundiké anga wandakwa, “Wan Gotna kundi wa.” Naandakwa.

Wunga wate wuna yé kavérékte wa baka kundi bulndakwa.’

Got wunga wandéka wa Aisaia viyaatakandén.

⁸ Guné wani du pulak wa téngunéngwa. Guné Gotna kundi vékukapuk yate wa kępmaana duna kundi male vékungunéngwa.” Naandén.

⁹ Wani kundi watake Jisas anga wandén, “Guné Gotna kundi vékukapuk yate nana gwaal waaranga maandéka bakamu wan kundi male vékute anga wangunéngwa, ‘Nané nyaangét vékupukaakwa du a.’ Wunga wangunénga guna mawulé kapére yandékwa.

¹⁰ Talimba Moses Gotna kundi anga kwayéndén, ‘Guné guna aasa aapat ma yékun yangunék.’ Wunga watake ani kundi waak wandén, ‘Du nak déku aasa aapaké kapérandi kundi wamunaandu wani du ma viyaangunu kiyaandu.’ Wunga wandéka wani kundi Gotna nyéngamba wa kwaakwa.

¹¹ Guné wani kundi vékukapuk yate anga wangunéngwa, ‘Du nak déku aasa aapat anga wandu, “Ani musé Gorké wa kwayéwutén. Gorké kwayékapuk ye bénat kwayékatik wuté. Bénat yékun yaké yapatiwutéka.”

¹² Wunga watake déku aasa aapat yékun yakapuk yandékwan wan yékun wa. Wa Gorét wa kwayéndén.’

¹³ Guné wunga wate Gotna kundi vékukapuk yate guna gwaal waaranga maandéka bakamuna kundi male vékute guna kundi wangunénga de du dakwa waak wunga wa sépélak yandakwa. Yandaka guné kapérandi musé ras waak wa yangunéngwa.” Naandén det.

*Deku kapérandi mawuléké Jisas wandén
(Mt 15:10-20)*

¹⁴ Jisas wani kundi watake du dakwat naka-puk waandéka yéendarén déké. Yéndaka det anga wandén, “Wuna kundi yékunmba ma vékungunék. Vékute ani muséké ma yékunmba vékuséngunu.

¹⁵ Du dakwana biyaamba daakwa muséké vékulakate Got anga katik waké dé, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Du dakwana mawulémba yaalakwa muséké vékulakate Got anga wakandékwa, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Naakandékwa.

¹⁶ [Guné vékuséngé mawulé ye kurkale waan taake ma kurkale vékungunék.]” Naandén Jisas.

¹⁷ Watake du dakwa yaasékatake déku dun-yansale sékét gaat wulaandarén. Wulaae déku dunyan dat waatakundarén wani kundiké.

¹⁸⁻¹⁹ Waatakundaka det anga wandén, “Guné waak wani kundiké yamba vékuséngunéngwe kapuk? Ma véku. Du dakwa kakwa musé deku biyaat daawuliye tété naae yéndékwa. Kandakwa musé deku mawulé yamba yaavan kutndékwe wa.” Naandén.

Jisas wunga wandéka anga vékuséknangwa. Akwi kakému kwaami wan yékun wa, Gotna ménimba.

²⁰ Jisas nakapuk anga wandén, “Du dakwana mawulémba yaalakwa muséké vékulakate wa Got wakandékwa, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Ani muséké vékusékte wunga wakandékwa.

²¹⁻²² Du dakwana mawulémba kapérandi mawulé wa yaalandékwa. Yaalandéka kapérandi

mawulé vékute kapérandi musé yandakwa, sél yandakwa, du dakwat viyaandékndakwa, du nak duna taakwat kéraandakwa, taakwa nak dakwana duké yéndakwa, nak du dakwana muséké jaambindakwa, késpulak nakpulak kapérandi musé yandakwa, papukundi wandakwa, kundi vékukapuk yate sépélak yandakwa, yéku musé nak du dakwaké yaandéka deké yaakapuk yandéka wani du dakwaké kapére mawulé vékundakwa, nak du dakwaké kapérandi kundi wandakwa, dekrét deku kapmang deku yé kavérékndakwa, waangété yandakwa, wunga kapérandi musé yandakwa.

²³ Wani kapérandi mawulé akwi du dakwana mawulémba wa yaalandékwa. Yaalandéka wa wani kapérandi musé yandakwa. Kapérandi musé yandaka Got deké anga wandékwa, ‘Wan kapérandi musé yakwa du dakwa wa.’ Naandékwa.” Naandén Jisas.

*Fonisia taakwa Jisaské yékunmba vékulakalén
(Mt 15:21-28)*

²⁴ Wani kundi watake Jisas wani gaayé yaasékatake Tairna taalat yéndén. Ye gaayémba saambake gaa nakét wulaandén. Wulaae déku mawulémba anga wandén, “Wuné ani gaamba rawutu du dakwa katik vékuséknge daré.” Naae paakwe yaréké yapatindén.

²⁵⁻²⁶ Du dakwa déké vékusékte kundi bulndaka taakwa nak vékutake déké bari yélén. Lé Juda taakwa yamba wa. Nak gaayé taakwa wa. Jisaské yélén. Léku gwalepange Fonisia wa Siria kantrimba téndékwa. Léku takwanyanna

mawulémba kutakwa nak wulaae téléka wa lé aasa Jisaské yélén. Ye kwaati se waandé daate dat anga walén, “Kutakwa nak wuna takwanyanna mawulémba wa wulaae tékwa. Ma waménu yaange yélu.” Naalén.

²⁷ Wunga waléka Jisas déku mawulémba anga wandén, “Nané Judasé, nak gaayé du dakwaké, ‘Waasa wa,’ naate nana du dakwaké, ‘Nyambalé wa,’ naanangwa.” Wunga watake ani gwaaménja kundi lat anga wandén, “Nané nyambalé kakwa kakému kéraae makal waasat katik kwayéké nané. Nané taale nyambalésat ma kwayékwak.” Naandén.

²⁸ Wunga wandéka anga walén, “Néma du, yi wan wanana wa. Wuné anga wawutékwa. Nyambalé kakému kandaka ras kępmaamba vaakéndéka deku waasa kéraae kandakwa, Méné wunat yékun yaménu wan yékun wa.” Naalén.

²⁹ Wunga waléka lat anga wandén, “Wunga yékunmba watake bulaa nyéna gaayét ma yényénu. Kutakwa nyéna takwanyanna mawulé yaasékatake lé wa yaange yén.” Naandén.

³⁰ Wunga wandéka léku gaayét waambule ye vélén léku takwanyan yékun ye jaambémba kwaaléka. Véte vékuséklén kutakwa lat yaasékatake yaange yélenngé.

Jisas wandéka waangété du yékun yandén

³¹ Kukmba Taiarna taalé taakatake Saidon distrikét yéte Dekapolisna taalémba ye Jisas Galili néma gu kwaawumba saambakndén.

³² Ye saambakndéka de du nakét kure yéendarén déké. Wani du waangété ye kundi yamba

vékundékwe wa. Yate kundi yamba kurkale bulndékwe wa. Wani duwat kure ye Jisasét wandarén, dat taamba kutndénngé.

³³ Wandaka Jisas wani duwat kure du dakwa yaasékatake ayélap yépulak naae bérkét bét male témbérén. Tété Jisas déku séktamba wani duna waanmba vatndékute sépmany sévaae déku séktamba wani duna tékiyaalémba vatndékundén.

³⁴ Vatndékute nyérét yaasawure véndén. Yaa-sawure véte sémbéraa yate némaanmba yaamambi jaate déku kundimba anga wandén, “Efata.” Naandén. Nana kundi anga wa: Ména waan ma véku.

³⁵ Jisas wunga wandéka bari yékun ye wa kurkale vékundén. Vékundéka tékiyaalé yékun yandéka wa kurkale bulndén.

³⁶ Bulndéka Jisas du dakwat waalakwe véte det anga wandén, “Wani muséké bulké yambak.” Wunga wandéka déku kundi vékukapuk yate apamama ye wani muséké kundi bulndarén.

³⁷ Bulndaka du dakwa wani kundi vékute vatvat naate anga wandarén, “Yéki. Wan yénga pulak du dé? Yékun wa yandékwa. Yandéka de kundi vékukapuk yan du dakwa wa yékunmba vékundakwa. Kundi bulkapuk yan du dakwa wa kundi bulndakwa.” Naandarén.

8

Jisas némaamba (4,000 pulak) du dakwat kakému kwayéndén
(Mt 15:32-39)

¹⁻² Wani sapak nak nyaa némaamba du dakwa yaae jaawundarén, Jisas ténmba. Jaawuwe te

kakémuké yapatindaka Jisas wandéka déku dunyan déké yaandaka det anga wandén, “Wani du dakwa nyaa kupuk wunale yaréte deku akwi kakému kasékéyaktake bulaa kaandale téndaka déké sémbéraa yawutékwa.

³ Ras de apakmba wa yaandarén. Wuné det kakému kwayékapuk yate yéendaréngé wamunaawutu deku gaayét waambule yéte yaambumba kaandéké kiyaakandakwa.” Naandén.

⁴ Wunga wandéka déku dunyan dat anga wandarén, “Ani taalé du yarékapuk taalé a. Yénga pulak nané némaamba du dakwaké kakému kwayéké nané?” Naandarén.

⁵ Wunga wandaka det anga wandén, “Bret katik dé ro?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Bret taambak kaayék vétik (7) wa rakwa.” Naandarén.

⁶ Wunga wandaka Jisas akwi du dakwat anga wandén, “Guno, ma rangunu kápmaamba.” Wunga wandéka randaka wani makal bret kéraae Gorét anga wandén, “Yéku kakému wa nanat tiyaaménén. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule déku dunyansat kwayéndén, du dakwat muni waate kwayéendaréngé. Kwayéndéka muni waate det kwayéendarén.

⁷ Gumba kutndarén makal gukwami waak nakurak nakurak wa ran. Jisas wani gukwami kéraae Gorét anga wandén, “Yéku kwaami wa tiyaaménén. Wan yékun wa.” Naandén. Wunga watake déku dunyansat kwayéndén, du dakwat muni waate kwayéendaréngé.

⁸ Kwayéndéka waate kwayéndaka akwi kurkale

kandarén. Némaamba (4,000 pulak) du dakwa wa wamba rate kandarén.

⁹ Kasékéyakndaka Jisas bulan bret ras gukwami ras baka randéka Jisasna dunyan kémbi taambak kaayék vétik (7) wunga laakwandaka vékulékén. Yandaka Jisas wandéka wa de du dakwa yékérandarén deku gaayét.

¹⁰ Yékérandaka Jisas déku dunyansale botmba waare Dalmanuta distrikét yéNDARÉN.

Farisi dunyan Jisasét waatakundarén kulé apanjémba yandénngé
(Mt 16:1-4)

¹¹ Farisi dunyan ras yaae Jisasale waaruké yandarén. Ye deku mawulémba anga wandarén, “Got wandéka dé Jisas yaak kapuk?” Wunga vékulakate dat anga wandarén, “Méné kulé apanjémba nak ma yaménék. Yaménu véte anga vékusék-nganangwa. Got wandéka wa yaaménén.” Naandarén.

¹² Wunga wandaka Jisas kalik yate anga wandén, “Kamuké guné ani sapak yarékwa du dakwa guné kulé apanjémbaké waatakwo? Yamba wa. Katik véké guné. Gunat a wawutékwa.” Naandén.

¹³ Wunga watake de yaasékatake déku dunyansale botmba nakapuk waare néma gu kwaawuna nak sakwat yéNDARÉN.

Farisi dunyanna papukundi, Herotna papukundiké waak wa wandén
(Mt 16:5-12)

¹⁴ Jisasna dunyan bretké yékéyaak ye nakurak bret male wa kéraae kure yéNDARÉN botmba.

15 Yandaka Jisas det ani gwaaménja kundi wandén, “Ma véku. Guné jéraawu ma yangunék. Farisi dunyanna yis Herotna yismba waak kurké yambak.” Naandén.

16 Wunga wandéka dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Nané bret ras yamba kure yaanangwe wa. Wunga yananga yiské wa wandén, bret némaan yandénngé kutndakwa wani musé.” Naandarén.

17 Naandaka Jisas vékusékte anga wandén, “Kamuké guné anga wo? ‘Nané bret yamba yé wa.’ Guné wunga wate wuna mayé apaké yamba wayéka yékunmba vékusék-pékaaténgunéngwe wa. Guna mawulé yékéyaak dé yo, kapuk yénga pulak dé yo?

18 Guna méni wa tékwa. Yénga guné vékapuk yo? Guna waan wa tékwa. Yénga guné kundi vékuséngapuk yo? Yénga guné guna mawulémba yékunmba vékulaka-kapuk yo?

19 Talimba 5,000 dunyansat bret taambak bule kwayéwutéka kandarén. Kandaka ras randéka kémbi katik guné laakwak?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Kémbi tambavétik maanmba kaayék vétik (12) wa laakwananén.” Naandarén.

20 Naandaka anga wandén, “Talimba nak nyaa 4,000 du dakwat bret taambak kaayék vétik (7) bule kwayéwutéka wa kandarén. Kandaka ras randéka kémbi katik guné laakwak?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Kémbi taambak kaayék vétik (7) wa laakwananén.” Naandarén.

21 Wunga wandaka det anga wandén, “Yi wan wanana wa. Wunga wate yénga guné wuna

mayé apaké vékuséngapuk yo? Wuné yiské wate bretké yamba vékulakawutékwe wa.” Naandén Jisas.

Jisas Betsaidamba yaran méni kiyaan du kururéndén

²² Kukmba Jisas déku dunyansale ye Betsaidamba saambakndarén. Saambakndaka wa méni kiyaan du nakét kure yéendarén Jisaské. Kure ye Jisasét wandarén, déku taamba wani dumba kutndénngé.

²³ Wandaka wani duna taambamba kutndéka bét gaayé sékét taakatake yépulak naambéren. Ye yaambumba téte sépmany déku taambamba sévae wani duna ménimba kutndén. Ye taambat kutte anga waatakundén, “Musé nak méné vu kapuk?”

²⁴ Waatakundéka wani du ayélap vététe wa anga wandén, “Du ras a vétéwutékwa. Véwutéka wa miyé pulak yeyé yaayandakwa.” Naandén.

²⁵ Wunga wandéka nakapuk taambat kutndén déku ménimba. Kutndéka déku méni yékun yandéka wa dé kurkale véndén.

²⁶ Véndéka Jisas anga wandén, “Wani gaayét nakapuk waambule yéké yambakate. Ména gaat ma yéménék.” Naandén Jisas.

Pita wa wan, “Jisas Got wan du Kraisa wa.”
(Mt 16:13-20; Lu 9:18-21)

²⁷ Jisas wunga watake déku dunyansale sékét yéendarén, Sisaria Filipaimba tékwa gaayét. Yaambumba yéte det anga waatakundén, “Du dakwa wunéké yénga daré wo?”

²⁸ Wunga waatakundéka anga wandarén, “Ménéké ras wa wakwa, ‘Wa baptais kwayétan du Jon wa.’ Naandaka ras wa wakwa, ‘Wa talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaija wa.’ Naandaka ras wa wakwa, ‘Gotna yémba kundi kwayétan nak du wa.’ Naandakwa.”

²⁹ Déku dunyansé wunga wandaka det anga waatakundén, “Wa guné wunéké yénga guné wo?” Wunga waatakundéka Pita anga wandén, “Méné nanat yékun yaménéngé Got wan du Kraisa wa.” Naandén.

³⁰ Wunga wandéka Jisas det anga wandén, “Wani kundi nak du dakwat waké yambakate.” Naandén Jisas.

Jisas kiyaae nakapuk taamale waarapké yandékwanngé wandén

(Mt 16:21-28; Lu 9:22-27)

³¹ Jisas wunga watake déku dunyansat anga wandén, “Duna Nyaan wunat kapérandi musé yandaru wa de maaka dunyan, Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan de wunga wunat kuk kwayékandakwa. Kwayéndaru wunat viyaandaru kiyaakawutéka. Kiyaawutu nyaa vétik yéngu kupuk yambanmba wa nakapuk taamale waarapkawutéka.” Naandén.

³² Wunga wate gwaaménja kundi yamba wandékwe wa. Yandéka yékunmba vékandarén. Vékute Pita dat kure yépulak naae bérkét kapmang téte kalik yate anga wandén, “Wunga bulké yambak.” Naandén Pita.

³³ Wunga wandéka Jisas waalakwe déku dunyansat vététe Pitat anga wandén, “Méné Satan, ma lakasati. Méné Gotna kundi yamba vékuménéngwe wa. Méné ani kékmaana duna kundi wa vékuménéngwa.” Naandén.

³⁴ Wunga watake nakapuk waandéka némaamba du dakwa déku dunyansé waak déké yéndarén. Yéndaka det anga wandén, “Guné wunale yaate wuna jémbaa yaké mawulé yamunaae, wa anga ma yangunék. Guné guna mawulé ma yaasékangunék. Yaasékatake wunéké vékulakate anga ma wangunék, ‘Nané déku jémbaa yatépéka-kanangwa. Yate nané kaangél kutte takwemimba kiyaananu, wan baka musé wa. Néma musé yamba wa.’ Wunga wate wuna jémbaa ma yaténgunék.

³⁵ Wunéké vékulakakwa du dakwa wuna jémbaa yatépékandarú wuna maama det viyaandarú kiyaae de wunale yékunmba rapéka-kandakwa apapu apapu. Wunéké vékulakakapuk yakwa du dakwa deku sépéké male vékulakate deku jémbaa male yatépékamunaae, wa de kiyaae lambiyakngandakwa. Wunale katik rapékaké daré.

³⁶ “Du dakwa ani kékmaana musé akwi kéraaké vékulakate, deku jémbaa male yate, kiyaae yénga pulak yékunmba rapékaké daré? Yamba yé wa. Katik yékunmba rapékaké daré.

³⁷ De Gotna gaayét yéké mawulé yate yéwaa kwayéké daré kapuk? Yamba yé wa. Katik kwayéké daré.

³⁸ Bulaa tékwa némaamba du dakwa wa kapérandi musé yate Gotna kundi yamba

vékundakwe wa. Kukmba wuna aapa wunat mayé apa tiyaate wandu wuné Duna Nyaan nyaa véte kaalékwa pulak ye gaayakawutékwa. Gotna kundi kure gaayakwa dunyansale sékét gaayakawutékwa. Gaaye wa kuk kwayékawutékwa, wunat kuk kwayén du dakwat.” Naandén Jisas.

9

¹ Jisas det anga wandén, “Ani kundi ma vékungunék. Guné amba tékwa du dakwa ras kiyaakapuk ye wayéka yatéte vékangunéngwa Got apa tapa yate néma du rate déku du dakwaké yékunmba véndu. Yi wan wanana wa. Gunat wa wawutékwa.” Naandén.

*Jisasna sépé waalakwe nak pulak yan
(Mt 17:1-13; Lu 9:28-36)*

² Nyaa taambak kaayék nakurak (6) yéndéka Jisas, Pita, Jems, Jon det wunga kure néma némbat nak waaréendarén. Waare de male wamba yaréendarén. Yaréte véndaka Jisasna sépé waalakwe nak pulak yan.

³ Déku laplap wamatama ye kalkal naan. Ani kępmaamba tékwa du nak yandu déku laplap wunga pulak waama yaké wa yapati-kandékwa.

⁴ Yandéka talimba yaréte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaija ambét Moses bét Jisas-ale kundi bulténdaka Jisasna dunyan kupuk véndarén.

⁵⁻⁶ Vétake asa wup wa yandarén. Yate Pita kundi waké kurkale vékuséngapuk yate Jisasét

anga wandén, “Néma du, nané amba ranangwan an yékun a. Nané gaa kupuk ma kaakwak. Ménéké nak, Moseské nak, Elaijaké nak.” Naandén.

⁷ Wunga waténdéka buwi nak wa gaaye det taakatépéndén. Taakatépéndéka kundi nak awula buwimba wan, “An wuna nyaan a. Déké néma mawulé yawutékwa. Guné déku kundi ma vékungunu.” Naandén.

⁸ Wunga wandéka vékutake véndarén Jisas male téndéka. Nak du yamba véndakwe wa.

⁹ Yatake de wani némbu yaasékatake daawulitéte Jisas det anga wandén, “Ma véku. Guné véngunén muséké nak duwat bulaa waké yambak. Wuné Duna Nyaan kiyawutu Got wandu wuné nakapuk taamale waarapwutu wani sapak guné wani muséké waké ya.” Naandén.

¹⁰ Wunga wandéka nak duwat yamba wandakwe wa wani muséké. Deku kapmang bulte anga waatakundarén, “Kiyaae taamale waarapké yandékwa kundi wan kamu kundi dé?” Naandarén.

¹¹ Jisasna dunyan dat anga waatakundarén, “Apakundiké vékuséngwa dunyan anga wandakwa, ‘Gotna yémba talimba kundi kwayétan du Elaija taale yaakandékwa. Yaandu Got wan du Kraisa kukmba yaakandékwa.’ Kamuké daré wunga wo?”

¹² Wunga wandaka anga wandén, “Yi wan wanana wa. Elaija taale yaakandékwa. Yaae Kraisa yaambu kurkandékwa. Wani kundiké vékulakate wunéké waak ma vékulakangunék.

Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi nak wandékwa pulak Duna Nyaanét kapérandi musé yate dat kuk kwayékandakwa. Kamuké daré wani kundi viyaatakak?

¹³ Gunat a wawutékwa. Elaija wa yaan. Yaandéka du ras dat kapérandi musé yandarén. Talimba wani muséké waak wa Gotna nyéngaamba viyaatakandarén.” Naandén Jisas.

Jisas kutakwa kulure kure yatan nyaanét kururéndén

(Mt 17:14-21; Lu 9:37-43)

¹⁴ Jisas, Pita, Jems, Jon wunga daawulindarén Jisasna nak dunyan raské. Daawuliye véndarén némaamba du dakwa dele jaawuwe téte apakundiké vékuséngwa du ras dele waarundaka.

¹⁵ Véténdaka akwi du dakwa Jisasét vétake vatvat naandarén. Vatvat naate déké péte ye dat anga wandarén, “Ménat vétake wa mawulé yanangwa.” Naandarén.

¹⁶ Wunga wandaka Jisas déku dunyansat anga wandén, “Kamu kundi guné dele bulu?” Naandén.

¹⁷ Wunga waatakundéka du nak anga wandén, “Néma du, wuna nyaan wa kure yaawutéén ménéké. Kutakwa nak wa tékwa déku mawulémba. Téléka kundi yamba bulndékwe wa.

¹⁸ Wani kutakwa dat kure apamama yaléka wa kępmaamba vaakéndékwa. Vaakéndéka biyaat wa déku tépngémba yaalakwa. Yaalandéka némbi tindéka déku sépé apa tapa yakwa. Bulaa ména dunyansat wa wawutéén, de wandaru kutakwa

yaange yélénngé. Wawutéka wunga yaké wa yapatindarén.” Naandén.

¹⁹ Wunga wandéka Jisas wani du dakwat anga wandén, “Yénga pulak dé? Guné wunéké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. Wuné némaamba baapmu wa gunale yatéwutéka guné wunéké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa. Guné wani nyaan ma kure yaangunu wunéké.” Naandén.

²⁰ Wunga wandéka déké kure yéndaka dat kulture kure yatan kutakwa Jisasét vétake wani nyaanét taakusoraklén. Yaléka kápmaamba vaakére baandéka biyaat déku tépngémba yaalan.

²¹ Yaalandéka Jisas déku aapat anga waatakundén, “Kwaaré katik dé wunga yarak?” Naandén. Wunga waatakundéka anga wandén, “Makalnyan yaréndéka wa baasnyé ye wunga yan.

²² Némaamba apu wani kutakwa dat kure téte dat yaavan kutte viyaaléka wa gumba, yaamba waak vaakétnén. Méné apamama yamunaae, aanéké ma sémbéraa yate waménu dé yékun yandu.” Naandén.

²³ Wunga wandéka Jisas anga wandén, “Méné waak ma apamama yaménu. Du dakwa Gorké yékunmba vékulakamunaae, wa de akwi musé yaké apamama yakandakwa.” Naandén.

²⁴ Wunga wandéka wani nyaanna aapa anga wandén, “Gorké ayélap a vékulakawutékwa. Ma wunat yékun yaménu Gorké yékunmba vékulakawutékwa.” Naandén.

²⁵ Wunga wandéka Jisas véndén némaamba du dakwa pétépété yaate jaawundaka. Vétake

wani kutakwat anga wandén, “Nyéné dat kure yatényénénga wani nyaan kundi bulkapuk yate waan yamba vékundékwe wa. Ma dé yaasékatake yaange yényénu. Yaange ye nakapuk déku mawulat wulaaké yambakate.” Naandén.

²⁶ Wunga wandéka némaanmba waatake wani nyaanét kulémba vasasaawurak-télén. Yatake dé yaasékatake wa yaange yélén. Yéléka wani nyaan kiyaan du pulak géréke wa kwaandén. Kwaandéka du ras anga wandarén, “Dé wa kiyaan.” Naandarén.

²⁷ Naandaka Jisas déku taambamba kutndéka wa dé yékun ye waarape téndén.

²⁸ Yandéka Jisas déku dunyansale gaat wulaandarén. Wulaae deku kapmang yaréte déku dunyan dat anga wandarén, “Nané wani kutakwat wananga yamba yaange yélékwe wa. Yénga pulak nané wani jémbaa yaké yapatik?”

²⁹ Wunga waatakundaka anga wandén, “Wani muséké Gorét ma waatakungunék. Gorét taale waatakute, wa guné wangunu kutakwa yaange yékandakwa. Guné Gorét waatakupuk yangunu, wa kutakwa guna kundi katik vékute yaange yéké daré.” Naandén.

Jisas kiyaae taamale waarapké yandékwanngé nakapuk wandén

(Mt 17:22-23; Lu 9:43-45)

³⁰ Jisas déku dunyansale wani gaayé taakatake Galili distrikmba yeyé yaayatendarén. Yeyé yaayate déku dunyansat anga wandén, “Némaamba du dakwa yaréngwa taaléké vékusékmuké kalik yawutékwa.

31 Yate kundi ras gunat wakwate yawutékwa.” Wunga watake det ani kundi wandén, “Kukmba wuné Duna Nyaan maamat kwayéndaru deku taambamba rakawutékwa. Rawutu wuné viyaandaru kiyaakawutékwa. Kiyaawutu nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba nakapuk taamale waarapkawutékwa.” Naandén.

32 Wunga wandéka wani kundi yamba kurkale vékuséknakwe wa. Yate wani kundiké dat waatakumuké wup yandarén.

Kandé néma du raké ya?
(Mt 18:1-5; Lu 9:46-48)

33 Kukmba Kaperneamét yéndarén. Ye saambake gaat wulaae Jisas déku dunyansat anga waatakundén, “Yaambumba yaate kamu kundiké guné bulék?”

34 Wunga waatakundéka kundi yamba bulndakwe. Yaambumba yaate deku kapmang waarute bulte anga wandarén, “Nanémba kandé taalékére nanéké néma du raké ya?” Wunga watake nékéti yate Jisasét kundi yamba bulndakwe.

35 Yandaka dé rate det anga wandén, “Ma yaale vékungunu. Du nak du dakwaké néma du raké mawulé yamunaae, dékét déku yé kavérékngapuk yate akwi du dakwaké jémbaa yakwa du ma yaténdu.” Naandén.

36-37 Naatake wani gaamba vétan makalnyan nakét kure wandéka deku nyéndémba téndén. Téndéka wani nyaanét kutte det anga wandén, “Ma vékungunu. Du dakwa wunéké vékulakate anga pulak nyaanét yékun yate wa wunat waak

wa yékun yandakwa. De wunat yékun yate wunat wandéka yaawutén duwat waak wa yékun yandakwa.” Naandén Jisas.

Dat kuk kwayékapuk yakwa du déku du téndakwanngé wandén

(Lu 9:49-50)

³⁸ Jisas wani kundi wandéka Jon dat anga wandén, “Néma du, du nak ména yémba kutakwat wandéka yaange yéndaka wa vénanén. Dé nanale yamba yeyé yaayaténdékwe wa. Yandéka dat watépénanén, wani jémbaa yakapuk yandénngé.” Naandén.

³⁹ Naandéka Jisas dat anga wandén, “Guné wani jémbaa yandénngé watépéké yambak. Wuna yémba kulé apanjémba yakwa du wunéké kapérandi kundi bari katik waké dé.

⁴⁰ Nanat kuk kwayékapuk yakwa du wa nana du wa yaréndakwa.

⁴¹ Ani kundi waak ma vékungunék. Du dakwa guné wuna dunyansat véte anga wandaru, ‘Wani du Jisasna jémbaa wa yandakwa. Nané det ma yékun yakwak. Det kulak yandu det kulak kwayékanangwa.’ Wunga wate wani makal jémbaa gunéké yandaru wa Got wani makal jémbaaké katik yékéyaak yaké dé. Kukmba wani yéku jémbaa waambule kwayékata-kandékwa det. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa.” Naandén Jisas.

De kapérandi musé yakapuk yamuké wa Jisas wandén

(Mt 18:6-9; Lu 17:1-2)

⁴² Jisas wani kundi watake anga wandén: “Ani makal nyambalé wuna kundi yékunmba vékundakwa. Du ras nak duwat déku kwaalémba néma matut giye dé vaanjandandaru solwaramba daawuliye kulak ke kiyaandu wan kapérandi musé wa. Du nak wandu wani nyambalé nak déku kundi vékute wuna kundi yaaséka-munaandu, wa Got wunga wan duwat yandén kapérandi musé waambule némaanmba yakata-kandékwa. Wan néma kapérandi musé wa.

⁴³ “Guna taamba kapérandi musé yaké yandu, wa wani taamba ma sékwe vaanjatingunék. Guna nakurak taamba male téndu wani kapérandi musé yakapuk yate Gotna kémba yaalamunaangunu, wan yékun wa. Guna taamba vétik téndu guné wani kapérandi musé yatake kukmba kapérandi taalat daawulimunaangunu, wan kapére wa.

⁴⁴ [Wani taalémba yaa yaanpéka-téndékwa apapu apapu. Yaanpéka-téndéka de pusaamba kakwa kaawiya yamba kiyaandakwe wa.]

⁴⁵ Guna maan kapérandi musé yaké yandu, wa guné wani maan ma sékwe vaanjatingunék. Guna nakurak maan male téndu wani kapérandi musé yakapuk yate Gotna kémba yaalamunaangunu, wan yékun wa. Guna maan vétik téndu wani kapérandi musé yatake kukmba kapérandi taalat daawulimunaangunu, wan kapére wa.

⁴⁶ [Wani taalémba yaa yaanpéka-téndékwa apapu apapu. Yaanpékaténdéka de pusaamba kakwa kaawiya yamba kiyaandakwe wa.]

⁴⁷ Guné guna méni kapérandi musé véte wani

kapérandi musé yaké mawulé ye, wani méni ma kwapékwe vaanjatingunék. Guna nakurak méni male téndu wani kapérandi musé yakapuk yate Gotna kémba yaalamunaangunu, wan yékun wa. Guna méni vétik téndu guné wani kapérandi musé yatake kukmba kapérandi taalat daawulimunaangunu, wan kapére wa.

⁴⁸ Wani taalémba yaa yaanpéka-téndékwa apapu apapu. Yaanpéka-téndéka de pusaamba kakwa kaawiya yamba kiyaandakwe wa.” Naandén.

⁴⁹ Wani kundi watake anga wandén, “Nané sol kakémumba kutnanu wa yékun yakandékwa. Wunga pulak wa, Got wandu yaa pulak yaandu guné akwi kaangél kure kukmba yékun yakan-gunéngwa.

⁵⁰ Kakému résék yandénngé wa sol kutnangwa. Sol yékun yakapuk yandu yénga pulak yananu nakapuk résék yaké dé? Yamba yé wa. Résék nakapuk katik yaké dé. Kakémumba yéku sol kutmunaanunu wani kakému résék yakandékwa. Guné sol pulak yate wa akwi du dakwat ma yékun yangunék. Yate dele ma nakurakmawulé yate kurkale yaréngunék.” Naandén Jisas.

10

Dunyansé taakwa kewuréndakwa yapatéke wa wandén Jisas

(Mt 19:1-12; Lu 16:18)

¹ Wani gaayé taakatake Judia distrikét ye taakatake Jisas déku dunyansale Jordan kaambélémba vaatindarén. Vaatiye nak sakumba

téndaka némaamba du dakwa Jisaské yaae jaawundarén. Jaawundaka dé apapu yandékwa pulak yate wa nakapuk det Gotna kundi kwayéndén.

² Yaténdéka wa Farisi du ras déké yaandarén. Yaae deku mawulémba anga wandarén, “Nané dat nak muséké waatakunanu kalmu kapérandi kundi wandu nané dé kotimngé nané?” Wunga vékulakate dat anga wandarén, “Nana apakundi yénga dé wo? Du nak déku taakwa kewuréte dé yaasékatake yélénngé wamunaandu wan yékun dé kapuk?”

³ Wunga wandaka det anga wandén, “Wani muséké nana gwaal waaranga maandéka bakamu Moses yénga dé wak?”

⁴ Wunga wandéka anga wandarén, “Moses anga wandén, ‘Du nak déku taakwa kewuréte dé yaasékatake yélénngé waké mawulé yamunaate, taale ma nyéngaa nak viyaandu, wani muséké. Viyaae lat kwayéte yénga wandu dé yaasékatake yélénngé.’ Moses wunga wandén.” Naandarén.

⁵ Wunga wandaka det anga wandén, “Guné akwi kapérandi mawulé yakwa du dakwa yaténgunénga wa Moses gunéké wani kundi viyaatakandén.

⁶ Talimba baasnyé ye du deku taakwat wunga yamba yandakwe wa. Talimba Gotna nyéngamba du nak anga viyaatakandén: Talimba baasnyé ye Got akwi musé yatake wa du dakwa waak yandén.

⁷ Viyaatakatake ani kundi waak viyaatakandén: Du déku aasa aapa

yaasékatake taakwa kéraae bét nakurakmba yarékambérékwa.

⁸ Nakurak sépé pulak ye wa yarékambérékwa. Wani kundiké vékulakate anga vékuséknangwa. Du taakwa kéraae bét nakurakmba yarémbérékwa. Nakurak sépé pulak ye wa yarémbérékwa. Sépé vétik yamba yé wa.

⁹ Got bérké anga wandékwa, ‘Nakurak sépé ye wa yarémbérékwa.’ Wunga wandékwanngé du nak déku taakwat katik waké dé, dé yaasékatake yélénngé.” Naandén Jisas.

¹⁰ Naatake déku dunyansale sékét gaat wulaandarén. Wulaae de wani kundiké Jisasét waatakundarén.

¹¹ Waatakundaka det anga wandén, “Du deku taakwa kewuréte de yaasékatake yéendarénngé watake nak taakwa kéraamunaae, wa de taale kéraandarén taakwat kapérandi musé wa yandakwa.

¹² Taakwa deku du yaasékatake nak duké yémunaae, wa de wani duwale kapérandi musé wa yandakwa.” Naandén.

Jisas makal nyambalésat yékun yandén
(Mt 19:13-15; Lu 18:15-17)

¹³ Du dakwa ras makal nyambalésé Jisaské kure yéendarén, det taamba kutndénngé. Kure yéndaka Jisasna dunyan vétake det waarundarén.

¹⁴ Waarundaka Jisas vétake rakarka yate déku dunyansat anga wandén, “Makal nyambalésé ma taaka de wunéké yénga yaandaru. Yaandaru guné det watépéké yambak. Gotna kémba tékwa du dakwa wan de wani makal nyambalésé pulak wa.

¹⁵ Got néma du rate déku du dakwaké yékunmba vékandékwa. Dé wunga yaké yandékwanngé makal nyambalésé wa mawulé yandakwa. Makal nyambalésé mawulé yakwa pulak, du dakwa dé deké yékunmba véké yandékwanngé mawulé yate, wa de déku kémba yaalakandakwa. Makal nyambalésé yakwa pulak mawulé yakapuk yakwa du dakwa déku kémba katik yaalaké daré.” Naandén.

¹⁶ Wunga watake nyambalésé nak nak kéraae taambat kutte anga wandén, “Got gunat yékun yandénngé wa dat waatakuwutékwá.” Naandén.

Némaamba musé kure yaran du Jisasale bulndén

(Mt 19:16-30; Lu 18:18-30)

¹⁷ Jisas nakapuk yaambumba yaténdéka du nak déké yaae déké kwaati se waandé daandén. Daate anga wandén, “Méné yéku du wa. Gotna jémbaaké nanat yakwasnyé-ménéngwa. Ma wa. Kamu musé ye wuné kulémawulé kéraae apapu apapu yékunmba rapékaké wuté?” Naandén.

¹⁸ Naandéka Jisas anga wandén, “Kamuké méné wunat anga wo? ‘Yéku du wa.’ Got male wa yéku du yaréndékwa.

¹⁹ Got wandéka Moses wan ani apakundi wa vékusék-ménéngwa: Du dakwat viyaandéknge yambak. Nak duna taakwale kapérandi musé yaké yambak. Sél yaké yambak. Nak duké papukundi waké yambak. Paapu yate nak duna musé kéraaké yambak. Ména aasa aapat ma yékun yaménu. Moses wani kundi wandéka wa vékusék-ménéngwa.” Naandén.

20 Wunga wandéka anga wandén, “Néma du, wuné makalnyanmba wani vékwe yaae, yaae ani sapak wani apakundi a vékuwutékwa.” Naandén.

21 Wunga wandéka déké néma mawulé yate anga wandén, “Méné nak musé waak ma yaménu. Méné taakaménén akwi musé nak duwat kwayéte yéwaa kéraae yéwaakapuk du dakwat ma kwayéménu. Kwayéménu Got ménat yékun yandu kukmba méné Gotna gaayét ye wamba yékunmbaa-sékéyak rapéka-kaménéngwa. Méné yéwaakapuk du dakwat yéwaa kwayétake waambule yaae wuna jémbaamba ma yaalaménék.” Naandén.

22 Wunga wandéka wani du vékutake déku némaamba yéwaa, musé asé nak duwat kwayémuké kalik yandéka wa déku saawi, mawulé waak kapére yan. Yandéka wa yéndén.

23 Wani du yéndéka Jisas déku dunyansat véte anga wandén, “Némaamba musé kurerékwa du dakwa yakélak yakélak yare ye Gotna kémba katik yaalaké daré. De apamama ye wa néma jémbaa yakandakwa Gotna kémba yaalamuké.” Naandén.

24 Wunga wandéka déku kundi vékute vatvat naandarén. Vatvat naandaka anga wandén, “Guno, wuna dunyan, ma vékungunék. Du dakwa Gotna kémba yaalaké mawulé yate de apamama ma yandarék.

25 Néma bulmakau nak laplap samapndakwa raaményna yaambumba wulaaké mawulé yamu-naae apamama wa yakandékwa. Némaamba musé kurerékwa du dakwa Gotna kémba yaalaké

mawulé yate de ma apa tapa yapékandarék.” Naandén.

²⁶ Wunga wandéka vatvat naate deku kapmang bulte anga wandarén, “Yéki. Némaamba musé kurerékwa du dakwa Gotna kémba wulaamuké apa tapa yamunaandaru yénga pulak musé kurerékapuk yakwa du dakwa Gotna kémba wulaae yékunmba rapékaké daré apapu apapu? Yamba yé wa. Gotna kémba wulaaké wa yapati-kandakwa.” Naandarén.

²⁷ Wunga wandaka anga wandén, “Du dakwa deku kapmang apamama yate Gotna kémba yaale yékunmba rapékaké wa yapatindakwa. Got dékét déku kapmang wa wani muséké apamama yandékwa. Got akwi musé yaké wa apa tapa yandékwa.” Naandén.

²⁸ Wani kundi wandéka Pita anga wandén, “Ma vékuménu. Nané nana akwi musé yaasékatake ména jémbaa yate ménale yeyé yaayaténangwa.”

²⁹⁻³⁰ Wunga wandéka anga wandén, “Yi wan wanana wa. Wunéké yékunmba vékulakakwa du dakwa Gotna kundi kwayémuké wate deku gaa, aanyé waayéka, nyangengu kaayéngu, aasa aapa, nyambalé, kępmaa yaasékandaru Got bulaa det yékun yandu wa némaamba gaa, aanyé waayéka, nyangengu kaayéngu, aasa, nyambalé, kępmaa waak kéraakandakwa. De wuna kundi kwayéndaru du ras det yaavan kurkandakwa. Kukmba de yékunmbaa-sékéyak yarépéka-kandakwa apapu apapu. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa.

³¹ Ani kundi waak ma vékungunu. Bulaa yarékwa néma du dakwa némaamba kukmba

baka du dakwa wa yarékandakwa. Bulaa baka yarékwa némaamba du dakwa kukmba néma du dakwa wa rakandakwa.” Naandén Jisas.

Jisas kiyaae taamale waarapké yandékwanngé nakapuk wandén

(Mt 20:17-19; Lu 18:31-34)

³² Kukmba Jisas déku dunyansale sékét Jerusalemét yéndakwa yaambumba wa yéandarén. Jisas taale yéndéka véte vatvat naate déku dunyan anga wandarén, “Yéki. Wani gaayét yéte wa wup yamba yandékwe wa.” Naandarén. Naandaka deku kukmba yékwa du dakwa dat véte wa de wup yandarén. Yaambumba yéte Jisas déku dunyansat male wa kundi kwayéndén, déké yaaké yakwa muséké.

³³ Anga wandén, “Ma vékungunék. Bulaa Jerusalemét waaréangwa. Waarénanu de Duna Nyaan wuné kéraae kure ye Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséknghwa dunyan waak det wuné kwayéndaru wa wuné deku taambamba rakawutékwa. Rawutu de wunat viyaandarénngé wakandakwa. Wandaru nak gaayé dunyansé wuné kéraakandakwa.

³⁴ Kéraae wunat wasélékte sépmany sévaate raamény baangwit viyaae wunat viyaandéknghandakwa. Yandaru kiyaawutu nyaa vétik yéndu kupuk yambanmba nakapuk taamale waarapkawutékwa.” Naandén Jisas.

Jems ambét Jon néma du raké mawulé yambéren

(Mt 20:20-28)

³⁵ Jisas wunga wandéka Sebedina nyaan vétik Jems ambét Jon déké yémberén. Ye anga wambérén, “Néma du, watén pulak aanéké yaménénggé wa mawulé yatékwa.”

³⁶ Wunga wambéréka anga wandén, “Kamu yawuténggé béné mawulé yo?”

³⁷ Wunga wandéka anga wambérén, “Kukmba méné apamama yate du dakwaké néma du rate waménu aané nak ména yékutuwa taambamba, nak ména akituwa taambamba rakatéka. Aané wamba rate nak du dakwaké néma du rakatéka. Wunga wa mawulé yatékwa.” Naambérén.

³⁸ Naambéréka anga wandén, “Béné wunat waatakumbénéngwa muséké yamba vékusékmbéngwe wa. Wunat kapérandi musé wa yakandakwa. Wuné néma kaangél kurkawutéka. Béné wani kaangél kurké béné apamama yo kapuk?” Naandén.

³⁹ Naandéka anga wambérén, “Yi. Wunga yaké wa apamama yatékwa.” Wunga wambéréka anga wandén, “Kapérandi musé wunat yaké yandakwa pulak bénat wa yakandakwa. Kaangél kurké yawutéka pulak wa kaangél kurkambénéngwa. Yi wan wanana wa.

⁴⁰ Kukmba kandé wuna yékutuwa taamba, kandé wuna akituwa taambamba raké ya? Wani muséké katik waké wuté. Wan wuna kundi yamba wa. Wamba raké yakwa duké Got talimba déku mawulémba wa kundi wandén.” Naandén.

⁴¹ Wani kundi wandéka Jisasna dunyan tambavétik (10) wani muséké vékute Jems ambét Jonét rakarka yandarén.

⁴² Yandaka Jisas waandéka yaandaka det anga

wandén, “Anga wa vékusék-ngunéngwa. Nak gaayéna néma du du dakwaké apamama yate wa wandakwa, deku kundi yékunmba vékute deku jémbaa yandarénggé.

⁴³⁻⁴⁴ Guné de yakwa pulak yaké yambak. Gunale tékwa du nak Gotna ménimba néma du raké mawulé yate, wa dé guna jémbaa yakwa du ma yaréndu. Yaréte guna kundi vékute wanguéngwa pulak ma yandék.

⁴⁵ Wuné Duna Nyaan wunga yawutékwa. Nak du dakwaké jémbaa yate det yékun yamuké wa yaawutéén. Du dakwa wunéké jémbaa yandarénggé yamba vékulake yaawutékwe wa. Wuné kiyaae némaamba du dakwat Satanna taambamba kéraawutu de Gorale yékunmba rapéka-ndarénggé wa yaawutéén.” Naandén Jisas.

Jisas méni kiyaan duwat kururéndén

(Mt 20:29-34; Lu 18:35-43)

⁴⁶ Kukmba Jisas déku dunyansale Jerikot yéendarén. Ye saambake Jeriko taakandaka némaamba du dakwa dele sékét yaambumba wa yéendarén. Yéndaka méni kiyaan du nak yaambumba rate du dakwat yéwaaké yaawiréndén. Wani du wan Timeusna nyaan Bartimeus wa.

⁴⁷ Yaawire vékundén Nasaret du Jisas yaandéka. Vékute Jisasét waate anga wandén, “Méno, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu wa. Méné Devit pulak néma du téte wunéké ma sémbéraa yaménu.” Naandén.

⁴⁸ Wunga wandéka némaamba du dakwa dat waarute anga wandarén, “Yakélak ma ra.”

Wunga wandaka yamba randékwe yakélak. Nakapuk waate anga wandén, “Néma du, Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu, wunéké ma sémbéraa yaménu.”

⁴⁹ Wunga wandéka Jisas vékutake yaambumba téte anga wandén, “Wani du ma waangunu wunéké yaandu.” Wunga wandéka méni kiyaan duwat anga wandarén, “Ména mawulé yékunmba yénga téndu. Ma waarapménu. Jisas a waakwa, déké yéménéngé.” Naandarén.

⁵⁰ Wunga wandaka dé yépmaa yandéka saape randén laplap taakatake waarape yéndén Jisaské.

⁵¹ Ye saambakndéka dat anga waatakundén, “Ménat kamu yawuténgé méné mawulé yo?” Wunga waatakundéka méni kiyaan du anga wandén, “Néma du, wuné véké wa mawulé yawutékwa.” Naandén.

⁵² Naandéka anga wandén, “Ménat kururéké yawutékwa mayé apaké yékunmba vékulakaménénga bulaa ména méni wa yékun yan. Bulaa ma yéménu.” Naandén Jisas. Naandéka déku méni bari yékun yandéka kurkasale véndén. Véte wa Jisasale yaambumba yéndén.

11

Jisas néma du rate Jerusalemét wulaandén
(Mt 21:1-11; Lu 19:28-40; Jo 12:12-19)

¹⁻² Jisas déku dunyansale Jerusalemét waaréndakwa yaambumba waaréendarén. Waaréte Betfage tékwan Betani waak tékwan ye kwambalitéte véndarén. Wani gaayé vétik Oliv némbumba wa tékwa. Jerusalemale wa tékwa.

Vétake Jerusalemmba saambakngé yatéte Jisas déku du vétiket anga wandén, “Béné wani gaayét ma wulaambénu. Wulaae vékambénéngwa donki nyaan nak. Miyémba lékitakandaka wa téndékwa. Talimba du nak wani donkimba yamba waare randékwe wa. Ma lepékwe kure yaambénék.

³ Yambénu du nak bénat anga waatakundu, ‘Kamu yaké béné wani donki nyaan lepékwak?’ Wunga wandu anga ma wambénék, ‘Néman Du wani donkiké mawulé yandékwa. Dé bari wandu waambule kure yaakandakwa.’ Dat wunga ma wambénu.” Naandén.

⁴ Wani kundi vékutake ye vémbéréen donki nyaan yaambumba téndéka. Wani donki miyémba lékitakandaka gaa nakna pétale wa téndén. Vétake wani donkina baangwi lepékumbéréen.

⁵ Lepékumbéréka du ras wamba téte anga wandarén, “Wani donki nyaan lepékwe kamu yaké béné?”

⁶⁻⁷ Wunga waatakundaka wa Jisas wan pulak wambéréen. Wambéréka yi naandaka donki nyaan kure yémbéréen Jisaské. Ye bérku laplap ras donkina bungulmba vaakutakambéréen. Vaakutaka-mbéréka Jisas waare wamba randén.

⁸ Re yéndéka némaamba du dakwa laplap ras yaambumba taakate yaambu yakusondarén. Yandaka du ras yaawit ye miyé gaalé ras satéke kure yaae yaambumba taakate yaambu yakusondarén.

⁹ Yatake du dakwa nyambalé ras taale yéténdaka ras Jisasna kukmba yététe némaanmba anga waandarén:

Néman Du Got wandéka wa yaandékwa. Wan yékun wa.

Got dat yékun yénga yandu.

¹⁰ Nana gwaal waaranga maandéka bakamu De-
vit talimba néma du randén pulak, wa
dé bari néma du rate nanéké yékunmba
vékandékwa.

Ani néma duwat Got yékun yénga yandu.

Nané anjorémba rakwa du Gotna yé ma
kavérékngwak.

Wunga waandarén.

¹¹ Wunga waaténdaka Jisas ye Jerusalemét
wulaandén. Wulaae Gotna kundi bulndakwa
néma gaat wulaandén. Wulaae akwi musé
véndén. Vétake nyaa daawuliké yandéka déku
dunyansale sékét Jerusalem taakatake Betanit
nakapuk yéNDARÉN.

Jisas wandéka miyé nak rékaa yan

(Mt 21:18-19)

¹² Jisas Betanimba kwaae ganmbamba
Jerusalemét waambule yémuké yaambumba
yéténdéka dat kaandé yan.

¹³ Yandéka yéte véndén yéku sék vaakukwa
miyé nak apakmba téndéka. Némaamba gaanga
wani miyémba téndéka véte déku mawulémba
anga wandén, “Némaamba gaanga téndéka sék
wa vaakwe tékwa. Ras géle kakawutékwa.”
Naandén. Wunga watake wani miyé sék géle
kamuké yéndén. Ye vépatikndén. Wani miyé
sé k ras yamba vaakwe te wa. Wani miyé
sé k vaakundékwa sékét wayéka yamba yaae wa.
Gaanga male téndéka véndén.

14 Vétake anga wandén, “Du dakwa ani miyémba nakapuk sék katik géle kaké daré.” Wunga wandéka déku dunyansé wani kundi vékunderén.

Gotna kundi bulndakwa néma gaamba dunyansé kewurésalendén

(Mt 21:12-17; Lu 19:45-48; Jo 2:13-22)

15 Jisas déku dunyansale sékét Jerusalemét yénderén. Ye saambake wa dé Gotna kundi bulndakwa néma gaamba wulaae véndén dunyansé ras musé kwayéte yéwaa kéraaténdaka. Vétake det kewurésalendén. Kewurésalete wa nak gaayéna yéwaa kéraate wani gaayéna yéwaa kwayékwa duna jaambé taakungérundén. Yate viyaae tuwe Gorké kwayéké yandakwa api kwayékwa du rakésendarén tékét kutmbalakundén.

16 Yate det anga wandén, “Guné ani gaamba musé ras kéraae kure yeyé yaayaké yambakate.” Naandén.

17 Wunga watake anga wandén, “Ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa: Got anga wandén, ‘Akwi képmaamba yaan du dakwa wuna gaat yaale wunale de kundi yénga bulndaru.’ Got wunga wa wandén. Wani kundiké guné yamba vékulakangunéngwe wa. Guné ani gaamba Gorale kundi yamba bulngunéngwe wa. Guné musé kwayéte yéwaa kéraangunénga ani gaa an sél yakwa du paakwe rakwa gaa pulak a gérékén.” Naandén.

18 Wunga wandéka akwi du dakwa déku kundi vékute vatvat naandarén. Naandaka de Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma

dunyansé, apakundiké vékuséngwa dunyansé waak wani muséké kundi vékendarén. Vékite wup yandarén Jisaské. Wup yate anga wandarén, “Némaamba du dakwa déku kundi vékite mawulé yate wa vatvat naandakwa. Yénga pulak viyaandéngé nané dé?” Naandarén.

¹⁹ Nyaa daawulindéka Jisas déku dunyansale Jerusalem taakatake nakapuk yéNDARÉN.

Gorké yékunmba vékulakate dat waatakute musé kéraakandakwa (Mt 21:20-22)

²⁰ Nak gaayémba kwaae ganmbamba waarape Jisas déku dunyansale Jerusalemét waambule yéte wa véNDARÉN wani miyé rékaa ye téndéka. Gaanga, apa, méngi waak, akwi wa rékaa yan.

²¹ Yandéka Pita vétake Jisas wan kundiké vékulakate dat anga wandén, “Néma du, ma véna. Wani miyé wa rékaa yan. Nalé wani miyéké anga wa waménén, ‘Du dakwa ani miyémba nakapuk sék katik géle kaké daré.’ Wunga waménénga bulaa wa rékaa yan.” Naandén.

²²⁻²³ Dé wunga wandéka Jisas det anga wandén, “Gunat a wawutékwa. Guné Gorké ma yékunmba vékulakate mawulé vétik yakapuk yate anga wangu, ‘Got wuna kundi vékukandékwa. Yi wan wanana wa.’ Wunga wamunaate, wa guné ani némbu ye solwaramba daawulindénngé wangu, wa dé ye solwaramba daawulikandékwa.

²⁴ Wani muséké vékulakate gunat a wawutékwa. Guné Gorét waatakute dé waatakuké yangunéngwa pulak gunéké apamama yandénngé guna mawulémba watake

dat waatakungunu wa dé gunéké wunga yakandékwa.

²⁵ “Guné téte Gorale kundi bulte yéku mawulé ma vékungunék. Nak du dakwa gunat kapéremusé yandaru guné de yan kapéremuséké nakapuk vékulakaké yambak. Wunga yangunu, wa anjorémba rakwa du guna aapa Got yangunén kapéremusé yasnyéputiye wani muséké nakapuk katik vékulakaké dé.

²⁶ [Nak du dakwa gunat yandarén kapéremuséké wayéka vékulakate det yakataké mawulé yangunu, wa anjorémba rakwa du guna aapa Got guné yan kapéremuséké vékulakate wa wani kapéremusé yasnyéputikapuk yate gunat yakata-kandékwa.]” Naandén Jisas.

Jisasét waatakundarén, “Kandé wak wani jémbaa yaménénngé?”

(Mt 21:23-27; Lu 20:1-8)

²⁷ Jisas déku dunyansale nakapuk waambule yéNDARÉN Jerusalemét. Ye saambake Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaat nakapuk wulaandén. Wulaae yeyé yaayaténdéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékusékgwa dunyan, maaka dusé, wunga déké yaandarén.

²⁸ Yaae dat anga wandarén, “Kamu mayé apa kéraae méné wani jémbaa yo? Kandé wak wani jémbaa yaménénngé?”

²⁹ Wunga wandaka det anga wandén, “Wuné waak nak kundi gunat waataku-kawutékwa. Waatakuwutu guné wuna kundi waambule kaatangunu wuné guna kundi kaatakawutékwa.

³⁰ Guné ma wa. Kandé Jonét wak dé du dakwat baptais kwayéndénngé? Got dé wunga wak, kapuk kápmaana du nak dé wunga wak?”

³¹ Wunga waatakundéka de deku kapmang bulte waarute anga wandarén, “Nané anga wananu, ‘Got wa wunga wan.’ Wunga wananu, wa nanat anga wakandékwa, ‘Kamuké guné déku kundi vékukapuk yo?’

³² Anga kalmu waké nané? ‘Képmaana du nak wa wan.’ Némaamba du dakwa Jonngé anga wandakwa, ‘Gotna yémba kundi kwayétan du nak wa. Yi wan wanana wa.’ Wunga wandakwa. Deké wup yate kundi katik bulké nané Jonngé.” Naandarén.

³³ Wunga bule paapu yate Jisasét anga wandarén, “Yamba vékuséknangwe wa. Wani muséké katik waké nané.” Naandaka det anga wandén, “Wuné waak wunat wandéka yaae ani jémbaa yawutékwa duké katik waké wuté.” Naandén Jisas.

12

Jisas gwaaménja kundi wandén wain yaawiké kaavéte séngiran duké

(Mt 21:33-46; Lu 20:9-18)

¹ Jisas ani gwaaménja kundi det wandén: “Du nak wain yaawi nak yandén. Aatmu giye wain miyé taawundén. Taawutake kukmba wain kulak kéraae kaké wain sék guriksande vakipékumuké kwaawu matumba vaandén. Vaatake yaawiké séngite kaavéréké yandakwa sémény gaa nak kaandén. Kaatake wani yaawiké

séngiréte yaawimba jémbaa yate yéwaa kéraaké mawulé yan dunyansat kwayéndén. Kwayétake dé nak taalát yén.

² Miyé sék géléké yandakwa sékét yandéka dale yaréte jémbaa yakwa du nakét wandén, déku yaawiké kaavéte séngirékwa duké yéndénngé. Ye miyé sék ras kwayéndaru kure yaandénngé wa mawulé yandén.

³ Yate wandéka déku du yéndéka yaawiké séngirékwa du wa dé viyaandarén. Viyaae dé kewuréndaka miyé sék kéraakapuk baka male waambule yaandén.

⁴ “Yaawina néma duké waambule yaandéka déku nak duwat waak wandéka deké yéndén. Yéndéka déku maakamba viyaate dat kapérandi musé yandarén.

⁵ Yandaka yaawina néma du déku jémbaa yakwa du nak baanét waak wandéka yéndén. Yéndéka dé viyaandékndarén. Yandaka wa dé du rasét waak wandéka yéndarén. Yéndaka rasét baka viyaate wa rasét viyaandékndarén.

⁶ “Yandaka kukmba wani néma du déku mawulémba anga wandén, ‘Wuna nyaan male a yarékwa. Déké néma mawulé yawutékwa. Déku kundi wa vékukandakwa.’ Naandén. Wunga watake déku nyaanét wandéka yaawiké kaavéte séngirékwa dunyanséké yéndén.

⁷ Yéndéka yaawiké séngirékwa du dat vétake deku kapmang kundi bulndarén. Bulte anga wandarén, ‘Yaawina néma du kiyaandu wani nyaan wa déku aapana akwi musé kéraaké yakwa. Nané dé viyaandéktake ani yaawi

kéraakanangwa.’ Naandarén.

⁸ Wunga watake dé kure ye viyaandékndarén. Viyaandéke déku pusaa kéraae yaawi taakatake kaapat vaanjang-ngwandéndarén.” Naandén Jisas.

⁹ Jisas wunga watake det anga wandén, “Guné yénga guné vékulako? Yaawina néma du yaae yaawiké kaavéte séngiran dunyansat yénga pulak yaké dé? Dé yaae wani dunyansat viyaandékwuré-kandékwa. Viyaandéktake nak duwat wani yaawi kwayékandékwa.

¹⁰⁻¹¹ Viyaandékndarén nyaanngé ani kundi Gotna nyéngaamba wa kwaakwa:

Gaa kaakwa du yéku matuké waakte matu naku-rakngé kalik yatakandaka baka randén.

Randéka Néman Du Got wani matut vétake anga wandén, ‘Wan yéku matu wa. Wani matu randu gaa yékunmba kwaakandékwa.’ Wunga watake wani matu kéraae taakandéka gaa wa yékunmba kwaan. Kwaandéka nané véte mawulé tawulé yanangwa.

Wani kundi Gotna nyéngaamba vétake guné yamba yékunmba vékulakangunéngwe wa.” Naandén Jisas.

¹² Wani kundi wandéka néma dunyansé anga vékusékdarén. Jisas déké wa wani kundi wandén. Wunga vékusékte anga wandarén, “Dé ma kure kalapusmba taakakwak.” Wunga watake du dakwa det waarumuké wup yate wa dé yamba kulkindakwe wa. Yate dé taakatake yéndarén.

*Takis kwayéndakwanngé Jisasét waatakun-
darén*

(Mt 22:15-22; Lu 20:20-26)

¹³ Néma du ras dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Nané Jisasét késmusé nakmuséké waatakunanu dé kalmu kapérandi kundi waambule kaataké dé kapuk? Dé kapérandi kundi wandu dé kure ye kalapusmba taakakanangwa.” Naandarén. Wunga watake Farisi dunyan ras, Herotna dunyan waak det wandaka wa Jisaské yaandarén.

¹⁴ Yaae dat anga wandarén, “Néma du, méné du dakwat Gotna jémbaaké wa yakwasnyéménéngwa. Méné yéku kundi male wate det Gotna kundiké yékunmba yakwasnyéménéngwa. Méné nakurak kundi male waménéngwa, néma du dakwa, baka du dakwat waak. Méné deké wup yamba yaménéngwe wa. Wunga wa vékuséknangwa. Méné wunga yate bulaa nanat ma waménu. Yénga méné vékulako? Nana apakundi yénga dé wo? Nané takis Romna néma du Sisar, dat kwayéké nané kapuk? Nané takis kwayéké yanangwan wan yékun dé, kapuk yamba yé?”

¹⁵ Wunga wandaka Jisas deku mawulé wa vékusék-wuréndén. De deku mawulémba anga wandarén, “Bulaa dé kapérandi kundi wandu dé kure kalapusmba taakakanangwa.” Naandarén. Wunga wandaka Jisas vékusékte det anga wandén, “Guné paapu yakwa dunyansé wa. Kamuké guné wunat wunga waatakwo? Guné yéwaa nak ma kure yaangunu véwutu.” Naandén.

¹⁶ Naandéka déké yéwaa nak kure yéendarén. Kure yéndaka anga wandén, “Ani yéwaamba kwaakwa nyaap an kéna nyaap dé? Kéna yé daré ani yéwaamba viyaatakak?” Wunga waatakundéka anga wandarén, “Wan Romna néma du Sisarnan wa.”

¹⁷ Wunga wandaka det anga wandén, “Yi wan wanana wa. Romna néma du Sisarna musé dat ma kwayéngunék. Gotna musé Gorét ma kwayéngunék.” Naandén. Wunga wandéka wani kundi vékutake vatvat naate vékulaka vékulaka naandarén.

Du kiyaae taamale waarapké yandakwanngé Jisasét waatakundarén

(Mt 22:23-33; Lu 20:27-40)

¹⁸ Sadyusi dunyan deku mawulémba anga wandarén, “Kiyaan du dakwa nakapuk katik taamale waarapké daré.” Naandarén. De ras Jisaské ye dat anga wandarén:

¹⁹ “Néma du, méné du dakwat Gotna jémbaaké yakwasnyé-ménéngwa. Méné ani muséké nanat ma waménu. Talimba Moses anga viyaatakandén: Du nak taakwa kéraae nyaan kéraakapuk ye kiyaandu déku taakwa wayéka yarépékalu déku waayéka wani taakwa kéraakandékwa. Yandu nyaan kéraalu wani nyaanngé wakandakwa, ‘Aanyéna nyaan wa.’ Wunga wakandakwa. Moses wunga wa viyaatakandén.

²⁰ Bulaa ma véku. Talimba nakurak kémba du taambak kaayék vétik (7) yaréendarén. Aanyé taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye kiyaandén.

²¹ Kiyaandéka déku waayéka wani taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye, wa dé waak kiyaan. Kiyaandéka nak waayéka wani taakwa kéraae nyambalé kéraakapuk ye dé waak kiyaandén.

²² Kiyaandéka akwi waayékanje wungat male ye akwi nyambalé kéraakapuk ye baka kiyaawuréndarén. Yandaka kukmba wa wani taakwa kiyaan.

²³ Bulaa nanat ma waménu. Kiyaan du dakwa taamale waarapké yandakwa sapakngé waménéngwa. Wani sapak wani taakwa kandale raké lé? Talimba wani nakurak kémna aanyémbéré waayékanje de akwi lat male kéraandarén.” Naandarén Sadyusi dunyansé.

²⁴ Jisas deku kundi vékutake det anga wandén, “Guné Gotna nyéngaamba kwaakwa kundi yamba vékusék-ngunéngwe wa. Vékusékgapuk yate Gotna mayé apaké waak yamba vékusék-ngunéngwe wa. Yangunénga wa guna mawulé kapére yakwa.

²⁵ Ma véku. Kukmba Got wandu kiyaan du dakwa taamale waarape Gotna gaayémba yaréte déku kundi kure gaayakwa dunyansé pulak yarékandakwa. Yaréte dunyansé de taakwa katik kéraaké daré. Dakwa de du katik kumbiké daré.

²⁶ “Kundi ras waak wakawutékwa kiyaan du dakwa taamale waarapké yandakwanngé. Talimba makal miyé nak yaa yaandéka Moses téte véténdéka Got dat kundi kwayéndén. Kwayéndén kundi Moses Gotna nyéngaamba anga viyaatakandén: Wuné Abrahamna néma

du a. Wuné Aisakna néma du a. Wuné Jekopna néma du a. Wuné deku néma du Got a rawutékwa. Wunga viyaatakandéka guné wani kundi déku nyéngaamba vétake wa yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe wa.

²⁷ Wani kundiké vékulakate anga vékuséknangwa. Got kiyaan duna néma du yamba randékwe wa. Wani du talimba wa kiyaandarén. Taale wa kiyaandarén. Kukmba wa Got wani kundi wandén. De kiyaae nakapuk taamale waarape randaka wa Got wani kundi wandén. Got kiyaae taamale waarape rakwa duna néma du wa randékwa. Got wan kiyaakapuk kulé tékwa duna néma du wa. Wunga wa vékuséknangwa. Guné nak kundi wangunénga wa guna mawulé kapére yandékwa.” Naandén Jisas Sadyusi dunyansat.

Akwi apakundit taalékéran apakundiké Jisas wandén

(Mt 22:34-40; Lu 10:25-28)

²⁸ De kundi bulndaka apakundiké vékuséknangwa du nak wamba téte vékuténdén. Vékuténdéka Jisas Sadyusi dunyanna kundi kurkasale waambule kaatandéka vékutake yaae Jisasét anga wandén, “Nana apakundimba kamu apakundi dé akwi apakundit taalékérah?”

²⁹ Wunga waatakundéka Jisas anga wandén, “Ani kundi dé akwi néma kundit wa taalékérawuréndén: Israel du dakwa, ma vékungunék. Nana Néman Du Got wan nakurak male wa. Déku kapmang wa néma du randékwa.

³⁰ Guné guna Néman Du Gorké ma néma mawulé yangunék. Yate dat wangunu guna

mawulé, guna kwaminyan, guna yaamambi, guna mayé apaké néma du rakandékwa.

³¹ Nak néma apakundi anga wa: Guné guna sépéké néma mawulé yangunéngwa pulak, nak du dakwaké ma néma mawulé yangunék. Yate det ma yékun yangunék. Wani kundi vétik wan néma apakundi wa. Akwi néma apakundit wa taalékérandén.” Naandén.

³² Jisas wunga wandéka anga wandén, “Néma du, yékunmba wa waménén. Nana Néman Du Got dékét déku kapmang wa nana néma du randékwa. Nak néma du nak yamba yé wa. Wan wanana wa.

³³ Waménén pulak, nané Gorké néma mawulé ma yakwak. Yate dat wananu wa nana mawulé, nana kwaminyan, nana yaamambi, nana mayé apaké néma du rakandékwa. Randu nana sépéké néma mawulé yanangwa pulak, nak du dakwaké néma mawulé ma yakwak. Nané wani kundi vétik vékute wa yékun yakanangwa. Wani kundi vétik talimba wandarén kundit wa taalékérandén. Talimba wandaka kwaami viyaae matu jaambémba tuwe Gorké wa kwayénanén. Kakému waak Gorké wa kwayénanén. Ména kundi vékute yaké yanangwa yapaté wa Gorké kwaami kakému kwayéangwa yapatat wa taalékérandén. Waménén kundi wan néma kundi wa.” Naandén.

³⁴ Wani du yékunmba vékulakate wa wunga wandén. Wandéka Jisas vékutake dat anga wandén, “Kalmu ayélap yaréyaré naae Gotna kémba yaalaké méné?” Wunga wandéka akwi dunyansé, nak kundi Jisasét waatakumuké wup yandarén.

*Jisas det waatakundén Got wan du Kraiské
(Mt 22:41-46; Lu 20:41-44)*

³⁵ Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba du dakwat kundi kwayéte det anga wandén, “Apakundiké vékuséngwa dunyan anga wandakwa, ‘Gunat yékun yandénngé Got wan du Kraiské dé Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu wa.’ Kamuké daré wunga wo?”

³⁶ Talimba Kraiské ani kápmaamba yatékapuk yandéka wa Gotna Yaamambi Devitna mawulémba wulaae randéka Devit Kraiské anga wandén, ‘Wuna Néman Du wa.’ Naate anga wandén:

Néman Du Got wuna Néman Duwat anga wandén, ‘Méné néma du rate wuna yékutuwa taambamba ma raménék.

Raménu wuné wawutu ména maama ména taambamba wa rakandakwa.

Randaru méné néma du rate deké vérekaméngwa.’

Naandén Got.

³⁷ Devit wani kundi wate dé Kraiské, ‘Wuna Néman Du wa,’ naandén. Kamuké dé Devit Kraiské wunga wak? Devit Got wan du Kraiské, ‘Wuna Néman Du wa,’ naandéka yénga pulak dé Kraiské dé Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu to? Kraiské dé Devitna gwaal waaranga maandéka bakamu téte Devitna néma du waak dé to kapuk?” Naandén Jisas.

Apakundiké vékuséngwa dunyanséké Jisas wandén

(Mt 23:1-36; Lu 11:37-54; 20:45-47)

Jisas wunga wandéka némaamba du dakwa déku kundi vékute wa mawulé tawulé yandarén.

³⁸ Jisas ani kundi waak det kwayéndén: “Guné apakundiké vékuséngwa dunyanséké ma jéraawu yangunék. De sémény laplap saawuwe du dakwa jaawundakwa taalémba yeyé yaayaké wa mawulé yandakwa. Yeyé yaayandaru du dakwa det véte anga wandaréngé wa mawulé yandakwa: ‘Wan de nana néma du wa.’ Wunga wate deku yé kavérék-ndaréngé wa mawulé yandakwa.

³⁹ Gotna kundi bulnangwa gaamba wulaae néma duna taalémba raké wa mawulé yandakwa. Némaamba dunyansale kakému kate yéku taaléké waakte du dakwana ménimba raké mawulé yandakwa, de véte deku yé kavérék-ndaréngé.

⁴⁰ De du kiyaan kwawitakwana musé asé akwi kéraandakwa. De paapu yate néma kundi Gorét waténdakwa, du dakwa det véte deku yé kavérék-ndaréngé. Yandakwanngé Got wandu néma kapérandi musé deké yaakandékwa.” Naandén Jisas.

Musékapuk du kiyaan kwawitakwa nak Gorké yéwaa kwayélén

(Lu 21:1-4)

⁴¹ Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaamba rate véndén némaamba du dakwa Gorké yéwaa kwayéndaka. Rékaamba musé kurerékésén némaamba du dakwa néma yéwaa kwayéndaka wa véndén.

⁴² Véténdéka musékapuk yan du kiyaan kwawitakwa nak yaae makalkéri yéwaa vétik Gorké kwayéléka véndén.

43-44 Vétake déku dunyansat waate det anga wandén, “Rékaamba musé kurerékwa du dakwa Gorké yéwaa ras kwayéndarén. Kwayéndaka deku yéwaa ras waak wa rakwa gaamba. Ani taakwa makalkéri yéwaa vétik kurerélén pulak akwi wa kwayélén. Kwayétake lé kakému kéraala yéwaa nak yamba yé wa. Gorké kwayéndakwa yéku yapatat lé kwayén yéku yapaté wa taalékéran. Yi wan wanana wa. Gunat wawutékwa.” Naandén Jisas.

13

Gotna kundi bulndakwa néma gaa yaavan kurkwate yandakwanngé wandén Jisas

(Mt 24:1-2; Lu 21:5-6)

¹ Jisas Gotna kundi bulndakwa néma gaa taakatake yéké yaténdéka déku du nak dat anga wandén, “Néma du, ani yéku yéku gaat ma vé. Yéku matut male wa yandarén.”

² Wunga wandéka Jisas dat anga wandén, “Yi, bulaa wan yéku gaa wa. Yéku matut yatakandaka vénangwa. Kukmba dunyansé yaae ani gaa akwi yaavan kurkandakwa. Yaavan kutte ani matu kéraae vaanjanda-ndaru ani matu nak matu taakumba katik kwaaké dé.”

Jisas némaamba vakmi yaakwate yakwanngé wandén

(Mt 24:3-14; Lu 21:7-19)

³⁻⁴ Wani kundi watake Jisas wani gaa taakatake ye Oliv némbat waaréndén. Waare rate Gotna kundi bulndakwa néma gaa apakmba kwaandéka véndén. Vérendéka déku dunyansé Pita, Jems,

Jon, Andru, de male déké yaae dat anga wandarén, “Nanat ma waménu. Yani nyaa Gotna gaa yaavan kurké daré? Kamu musé taale yaandu vétake anga waké nané, ‘Yi, bulaa wani vakmi yaakandékwa.’ Yani nyaa wunga waké nané?”

⁵ Wunga waatakundaka wandén, “Guné jéraawu ma yangunék. Yate paapu yakwa duna kundi vékuké yambak.

⁶ Késépéri du wa yaae wuna yémba wate paapu yate nak nak anga wakandakwa, ‘Wuné Got wan du Kraiis wuné anana an.’ Wunga wandaru némaamba du dakwa wa deku paapu yandakwa kundi vékukandakwa.

⁷ Némaamba du waariya-kandakwa. Waariyandaru nak du waariyandakwanngé wakandakwa. Wandaru vékute guné wup yaké yambak. Taale wunga musé wa yakandakwa. Sésékuk sékýak yaaké yakwa sapak kukmba wa yaakandékwa.

⁸ Nak kantrimba tékwa du dakwa de nak kantrimba tékwa du dakwale waariya-kandakwa. Nak néma duna kém nak néma duna kémale waariya-kandakwa. Késépéri kápmaamba némaamba apu néma waalé génngandékwa. Du dakwa kaandéké kiyaakandakwa. Wani vakmi wan dakwa nyaan baasnyé ye kéraaké yate kaangél kutndakwa pulak wa. Wani dakwa kaangél ras waak kurké yandakwa pulak, kukmba vakmi ras waak yaakandékwa.

⁹ “Guné jéraawu ma yangunék. Guné wuna du téngunéngwanngé dunyan ras wuna jémbaaké kalik yate gunat kulkiye guné kotimngandakwa. Gotna kundi bulndakwa gaamba gunat viyaakandakwa. Guné wuna jémbaa kutngunéngwanngé

du ras guné kure yéndaru deku néma duna ménimba wa tékangunéngwa. Tété guné wuna yéku kundi det ma kwayéngunék.

¹⁰ Wuna du dakwa taale akwi kápmaamba tékwa du dakwat wuna kundi ma kwayéndarék. Kwayéndaru sésékuk sékéyak yaaké yakwa sapak yaakandékwa.

¹¹ Gunat kure ye kotimndaru guné taale guna mawulémba anga waké yambak, ‘Nané deku kundi yénga pulak waambule waké nané?’ Wunga waké yambak. Wani sapak wa Gotna Yaamambi waké yangunéngwa kundi gunat kwayékandékwa. Gotna Yaamambi guna mawulémba rate wa gunat wakandékwa. Wandu vékute wani kundi det ma kwayéngunék. Guna mawulémba vékulakate baka waké yambak.

¹² “Wani kapérandi sapak némaamba du deku aanyé waayékat kotimndaru aanyémbéré waayékanjet viyaandék-ngandakwa. Aapa deku nyambalésat kotimndaru nak du wani nyambalésé viyaandék-ngandakwa. Nyambalésé waak deku aasa aapat kotimndaru nak du wa aasa aapat viyaandék-ngandakwa.

¹³ Guné wuna du téngunéngwanngé wa akwi du dakwa gunéké kalik yakandakwa. Wani muséké wup yaké yambakate. Deku mawulémba apamama yate wuna jémbaa yatépékaké yakwa du dakwat Got kéraandu de dale apapu apapu yékunmba rapéka-kandakwa. Katik lambiyakngé daré.” Naandén Jisas.

Néma kapérandi sapérandi musé yaalaké yak-wanngé wandén Jisas

(Mt 24:15-28; Lu 21:20-24)

¹⁴ Guné ani nyéngaamba véte ani muséké yékunmba ma vékulakangunék.

Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Talimba Gotna yémba kundi kwayétan du nak ani kundi viyaatakandén: Kukmba du nak yaae Gotna kundi bulndakwa néma gaamba Got watépéndén musé nak taaka-kandékwa. Taakandu de wani gaaké anga wakandakwa, ‘Kapérandi gaa wa.’ Naakandakwa. Wunga viyaatakandén musé yaalandu vékangunéngwa. Véte wani sapak guné Judiamba tékwa du dakwa guna gaayé yaasékatake némbat bari ma yaange yéngunék.

¹⁵ Wani sapak kaapamba rakwa du dakwa bari ma yaange yéendarék. Deku musé kéraamuké gaat nakapuk katik wulaaké daré. Baka ma yaange yéendarék.

¹⁶ Yaawimba tékwa du dakwa gaayét waambule ye laplap ras waak katik kéraaké daré. Bari ma yaange yéendarék.

¹⁷ “Wani kapérandi sapakmba nyaan rakwa dakwa, nyambalé munyaa kwayétékwa dakwa waak bari yaange yéké yapati-kandakwa. Deké sémbéraa yawutékwa.

¹⁸ Wani kapérandi sapak maas viyaakwa sapakmba yaandu, yénga pulak bari yaange yéké guné? Yéké yangunéngwanngé vékulakate Gorét ma waatakungunék, maas viyaakwa sapakmba wani kapérandi sapak yaakapuk yandénngé.

19 Wani sapak némaamba vakmi wa yaaké yakwa. Wani vakmi akwi vakmit wa taalékérandakwa. Talimba Got akwi musé yandén sapakmba yaae bulaa ani sapakmba wunga pulak vakmi nak yamba yaandékwe wa. Bulaa waak kukmba waak wunga pulak vakmi nakapuk katik yaaké dé.

20 Wani vakmi yaandaru Got déku du dakwaké sémbéraa yate wandu wani vakmi bari késkadangwa. Wunga wakapuk yamunaandu, wa akwi du dakwa lambiyak-ngandakwa.

21 “Wani sapak du ras gunat anga wandaru, ‘Ani duwat ma véngunék. An Got wan du Kraisa.’ Wunga wandaru guné deku kundi vékuké yambak. De anga wandaru, ‘Wani duwat ma véngunék. Wan Got wan du Kraisa wamba wa randékwa.’ Wunga wandaru guné deku kundi vékuké yambak. De paapu wa yandakwa.

22 Némaamba du yaae Gotna du dakwat paapu yate nak nak anga wakandakwa, ‘Wuné Got wan du Kraisa wuné anana.’ Wunga wandaru ras paapu yate nak nak anga wakandakwa, ‘Wuné Gotna yémba kundi kwayékwa du wuné anana.’ Wunga watake paapu yate késpulak nakpulang kulé apanjémba, talimba vékapuk yangunén apanjémba waak yakandakwa. Guna mawulé yaavan kutmuké wa wunga yakandakwa.

23 Guné ma jéraawu yangunék. Gunat wa wawutén, kukmba yaaké yakwa muséké. Kukmba wani musé yaandu guné véte vékusékte deku kundi vékuké yambak.” Naandén Jisas.

Jisas yaaké yandékwanngé wandén
(Mt 24:29-31; Lu 21:25-28)

²⁴ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Wani vakmi yéndaru bari nyaa vékapuk yate ganngu yakandékwa. Yandu baapmu waak katik kaaléké lé.

²⁵ Yalu akwi kun nyétmba vaakérandakwa. Vaakéndaru nyétmba tékwa akwi apa yakwa musé naayéro-kandakwa.

²⁶ Yandaru ani kékpaamba tékwa du dakwa wuné Duna Nyaan wuné vékandakwa. Wuné apa tapa yate nyaa véte kaalékwa pulak yate buwimba re gaayakawutékwa.

²⁷ Gaaye wawutu wuna kundi kure gaayakwa dunyansé kékpaana akwi taalémba tékwa akwi gaayémba ye wuna du dakwa kure yéte naku-rakmba taaka-kandakwa.” Naandén Jisas.

Yékunmba vékulaka-ndarénngé Jisas wandén
(Mt 24:32-35; Lu 21:29-33)

²⁸ Wani kundi watake Jisas anga wandén: “Miyéké yékunmba ma vékulakangunék. Miyé ras gaanga périye vény waapindéka véte anga vékusék-ngunéngwa. Kakému naaré yakwa sékét bulaa yaandékwa.

²⁹ Wani miyat véte wani sapakngé vékusék-ngunéngwa pulak, wawutén musé véte vékusék-ngangunéngwa. Wuné bari waambule yaakawutékwa. Wunga wa vékusék-ngangunéngwa.

³⁰ Gunat a wawutékwa. Bulaa tékwa du dakwa ras kiyaakapuk ye wayéka téte wawutén akwi musé vékandakwa.

³¹ Nyét kápmaa waak kékandékwa. Wuna kundi katik kéké dé. Rapéka-kandékwa. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa.

Waambule yaaké yandékwa nyaaké yamba vékuséknakwe wa
(Mt 24:36-44)

³² “Yani nyaa waambule yaaké wuté? Ani kápmaamba tékwa du dakwa wani nyaaké yamba vékuséknakwe wa. Gotna kundi kure gaayakwa du waak wani nyaaké yamba vékuséknakwe wa. Wuné Gotna nyaan wuné waak yamba vékusékwutékwe wa. Wuna aapa dékét déku kap-mang dé male wa waambule yaaké yawutékwa nyaaké vékuséknakéwa.

³³ Guné wunéké kaavérete ma kurkale yaréngunék. Wuné guna Néman Du yaaké yawutékwa nyaaké yamba vékusékn-ngunéngwe wa. Yate guné wunéké kaavérete ma yaréngunék.

³⁴ “Ani kundiké ma vékulakangunék. Néma du nak gaayét yéké yate taale déku jémbaa yakwa dunyansé nak nakét jémbaa kwayéndén. Kwayétake pétéké séngite kaavérékwa duwat anga wandén, ‘Wuna gaaké ma kurkale séngite kaavérémenu.’ Naandén. Naatake déku gaa taakatake apakmba tékwa gaayét yéndén. Wani du yéku jémbaa yate waambule yaaké yandékwanngé vékulakate kurkale séngite kaavéré-kandékwa.

³⁵ Guné wani du pulak jémbaa yate ma kaavérete yékunmba yaréngunék. Guné yamba vékusékn-ngunéngwe wa. Yani nyaa wuné guna néma du nakapuk waambule yaaké wuté? Garambu yaaké wuté, kapuk nyéndé gaan yaaké

wuté? Yé gérké yaténdu yaaké wuté, kapuk ganmbamba yaaké wuté? Wani muséké yamba vékusékngunéngwe wa.

³⁶ Wuné bari yaaké wuté kapuk? Yaaké yawutékwanngé vékulakate ma kaavéréte yékunmba yaréngunék. Guné wunéké yékéyaak ye yundé kwaaké yambak. Ma yékunmba yaréngunék.

³⁷ Gunat wawuténdu kundi akwi du dakwat a wawutékwa. Guné akwi waambule yaaké yawutékwanngé vékulakate ma kaavéréte yékunmba yaréngunék.” Naandén Jisas.

14

Néma dunyansé Jisas viyaandéknge kundi gin-darén

(Mt 26:1-5; Lu 22:1-2; Jo 11:45-53)

¹ Nyaa vétik yéndu yis kurkapuk yandarén bret kandakwa nyaa yaakandékwa. Wani nyaa Judasé Got talimba det yékun yandénngé vékulakate Pasova waandakwa nyaana kakému kakandakwa. Wani sapak Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, apakundiké vékuséknngwa dunyansé waak mawulé yandarén, de yakélak ye Jisas kulkiye dé viyaandéknge.

² Yate anga wandarén, “Dé ma viyaandéknngwak. Kakému yaake kaké yanangwa nyaa dé katik kulkiké nané. Bulaa némaamba du dakwa wani kakému kaké wa ani gaayét yaandarén. Bulaa nané Jisas kulkinanu, wa de rakarka yate nanat némaanmba

waarukandakwa. De yéndarumbut dé kulkiye viyaandéngwak.” Naandarén.

Taakwa nak yéku yaama yakwa gu Jisasna maakamba sévilén
(Mt 26:6-13; Jo 12:1-8)

³ Jisas Betanit yéndén. Ye saambake talimba lepro yan du déku yé Saimon, déku gaamba randén Jisas. Rate dale kakému karéndéka taakwa nak matumba yandarén makalkéri botol kure yaalén. Wani botolmba yéku yaama yakwa gu wa tén. Dunyansé wani gu kéraaké némaamba yéwaa wa kwayékandakwa. Wani taakwa yaae Jisas ranmba téte botol pulaape déku maakamba wani gu sévilén.

⁴ Séviléka du ras vétake dekét deku kapmang bulte lat rakarka yandarén. Yate anga wandarén, “Kamuké lé wani gu baka sévik?”

⁵ Wani gu wan yéku gu wa. Lé wani gu kwayéte némaamba yéwaa kéraae musékapuk du dakwat kwayémunaalu yékun yakatik.” Wunga watake lat némaanmba waarundarén.

⁶ Jisas deku kundiké kalik yate det anga wandén, “Kamuké guné wani taakwat waaruwu? Wunga yaké yambakate. Wan yéku musé wa yalén wunat.

⁷ Musékapuk du dakwa gunale yarépéka-kandakwa. Yaréndaru mawulé yangunéngwa sapak apapu apapu guné det yékun yakangunéngwa. Wuné gunale katik yarépékaké wuté.

⁸ Wani taakwa léku mayé apamba wa yalén. Wuné kiyaaawutu kwaawumba rémngé yandakwanngé vékulakate wa wani gu wuna sépémba sévilén.” Wunga wate Judasé pusaa rémngé yate yandakwanngé wa wandén.

⁹ Watake det anga wandén, “Kukmba wuna kundi akwi kępmaamba kwayéte ani taakwa yan muséké waak wakandakwa. Wate léké vékulakakandakwa. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa.” Naandén Jisas det.

*Judas Jisas néma dusat kwayéké kundi gindén
(Mt 26:14-16; Lu 22:3-6)*

¹⁰ Wani sapak Jisasna du nak déku yé Judas Iskariot, dé Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma duké yéndén, Jisas det kwayéké kundi bulmuké.

¹¹ Ye bulndéka déku kundi vékute mawulé yandarén. Yate dat yéwaa ras kwayéké wa kundi gindarén. Kundi gindaka ye det Jisas kwayéké yandékwa sapakngé kaavéréndén.

*Jisas déku dunyansale Pasova waandakwa sapakna kakému kandarén
(Mt 26:17-25; Lu 22:7-14, 21-23; Jo 13:21-30)*

¹² Yis kurkapuk yandarén bret kandakwa sapak wa yaan. Wani bret baasnyé ye yaakéndakwa nyaa wa nyansipsip ras viyaandakwa, Pasova waandakwa sapakna kakémuké. Wani nyaa Jisasna dunyan déké yaae dat anga wandarén, “Yani taalémba ye musé kururé-takananu Pasova waanangwa sapakna kakému rate kaké méné mawulé yo?” Naandarén.

13 Wunga waatakundaka du vétikét anga wandén, “Ma ye Jerusalemét wulaambénu. Wulaae kulak tékwa aké yaate tékwa du nakét vékambénéngwa. Vétake déku kukmba ma yémbénu.

14 Ye wulaandékwa gaat ma wulaambénu. Wulaae wani gaana duwat anga ma wambénék, ‘Gotna kundiké nanat yakwasnyékwa du ménat anga wandékwa: Wuné wuna dunyansale Pasova waanangwa sapakna kakému kaké yanangwa gaa yani taalémba dé kwaau? Wunga wandékwa.’ Naambénék.

15 Wunga wambénu anjorémba tékwa néma rum nak bénat wakwasnyé-kandékwa. Wani taalémba kakému kanangwa jaambé, ranangwa tékét waak wa tékésékwa. Béné wani taalémba kakému, musé asé ma kururétakambénu nanéké.” Naandén.

16 Wunga wandéka ye Jerusalemét wulaae Jisas wan pulak vémbérén. Vétake Pasova waanangwa sapakna kakému, musé asé waak kururétakambérén.

17 Nyaa daawulindéka Jisas déku dunyan tambavétik maanmba kaayék vétik (12) sékét wunga yaandarén.

18 Yaae rate kakému karéendarén. Karéte det anga wandén, “Nanale karékwa du nak wuné kwayékandékwa wuna maamat. Yi wan wanana wa. Gunat a wawutékwa.” Naandén.

19 Wunga wandéka deku mawulé kapére yandéka vatvat naate nak nak dat anga waatakundarén, “Wan wunéké méné wo kapuk?”

²⁰ Wunga waatakundaka anga wandén, “Wuna du nak wa. Wunale sékét dismba tékwa kumbingumba bret vaanjande taawukwa du wa wuné maamat kwayékandékwa.

²¹ Wuné Duna Nyaan kiyaakawutékwa. Gotna nyéngaamba kiyaaké yawutékwanngé talimba kundi wa viyaatakandarén. Kiyaawutu vakmi yaakandékwa, wuné maamat kwayékwate yakwa duké. Wani du déku aasa dé kéraakapuk yamu-naalu wan yékun yakatik.” Naandén Jisas.

Jisas brerale wain kulakale kwayéndén déku dunyansat

(Mt 26:26-30; Lu 22:15-20; 1 Ko 11:23-25)

²² Jisas déku dunyansale rate kakému karéte bret kéraae Gorét anga wandén, “Yéku musé a tiyaaménén. Wan yékun wa.” Wunga watake bret bule déku dunyansat kwayéte anga wandén, “Ma kéraae kangunék. An wuna sépé a.”

²³ Wunga watake wain kulak tén kasnya nak kéraae Gorét anga wandén, “Yéku kulak a tiyaaménén. Wan yékun wa.” Naatake det kwayéndéka kandarén.

²⁴ Kandaka det anga wandén, “An wuna nyéki a. De wuné viyaandékndaru wuna nyéki vaakundu guné véte anga vékusé-ngangunéngwa. Got du dakwat yékun yaké wandén kundi wa sékérék-ngandékwa. Wuné kiyaae némaamba du dakwat yékun yakawutékwa.

²⁵ Gunat a wawutékwa. Ani kápmaamba wayéka baka yatéte wuné wain kulak nakapuk katik kaké wuté. Kukmba wuna aapa

Got du dakwaké néma du randu nané déku gaayémba dale rate wuné gunale kulé wain kulak kakawutékwa.” Naandén Jisas.

²⁶ Wunga wandéka Gotna nyéngaamba kwaakwa gwaaré waatake waarape gwaande Oliv némbat waaréendarén.

Jisas wandén Pita dat kuk kwayékwate yandékwanngé

(Mt 26:31-35; Lu 22:31-34; Jo 13:36-38)

²⁷ Jisas déku dunyansat anga wandén, “A vékusékwutékwa. Guné akwi wunat kuk kwayéte yaange yékangunéngwa. Yaange yékwate yangunénngé Gotna kundi déku nyéngaamba anga wa kwaakwa: Wuné sipsipké séngite kaavérékwa duwat viyaawutu sipsip yaange yékéraa-kandakwa.

²⁸ Wani kundi wandékwa pulak yaange yékangunéngwa. Yéngunu wa wuné kiyaaké yakwa. Kiyaae kukmba nakapuk taamale waarape talétalé Galilit yékawutékwa. Yéwutu guné kukmba wa yaakangunéngwa.” Naandén.

²⁹ Naandéka Pita dat anga wandén, “Wuné ménat kuk katik kwayéké wuté. Katik yaange yéké wuté. Nak du ménat kuk kwayéte yaange yéndaru, wuné wunga katik yaké wuté.” Naandén.

³⁰ Wunga wandéka anga wandén, “A vékusékwutékwa. Bulaa gaan séraa apu vétik waakapuk téndu méné apu kupuk anga wakaménéngwa, ‘Wuné Jisas yamba véwutékwe wa.’ Wunga waménu wa séraa waaké ya. Yi

wan wanana wa. Wunga vékusékte wa ménat wawutékwa.” Naandén.

³¹ Naandéka anga wandén, “Yamba yé wa. Wunga katik waké wuté. Wuné ménale kiyaa-muké, katik wup yaké wuté. Wani kundi katik waké wuté.” Naandén Pita.

Wunga wandéka Jisasna dunyansé akwi wungat male wandarén.

Jisas Getsemanimba Gorale bulte dat waatakundén

(Mt 26:36-46; Lu 22:39-46)

³² Wani kundi watake Jisas déku dunyansale taalé nakét wulaandarén. Wani taaléna yé Getsemani wa. Wulaae det anga wandén, “Amba ma rangunu. Wuné Gorale kundi bulké mawulé yawutékwa.”

³³ Wunga watake Pita, Jems, Jon det kéraae kure sékét yéendarén. Yéténdaka déku mawulé kapére yandéka vékulaka vékulaka naandén.

³⁴ Yate det anga wandén, “Wuna kwaminyan bérukwa. A kiyaakawutékwa. Guné amba ma séngite kaavéréngunék. Yundé kwaaké yambak.” Naandén.

³⁵⁻³⁶ Wunga watake de randaka dé ayélap yépulak naae kępmaamba kwaate Gorét anga wandén, “Wuna aapa, akwi muséké wa apamama yaménéngwa. Méné yaaké yakwa muséké waké mawulé ye, wa méné waménu wunéké yaaké yakwa vakmi wunéké katik yaké dé. Ménat wunga waatakuwutékwa. Méné wuné mawulé yakwa pulak yaké yambak. Ménékét mawulé yaménéngwa pulak ma yaménék.” Naandén.

³⁷ Wani kundi watake déku dunyanngé waambule ye véndén yundé kwaakéséndaka. Vétake det sérkiyaate Pitat anga wandén, “Saimon, wan yundé méné kwaau kapuk? Méné ayélapkéri sapak wunale raké yapatiménéngwa. Méné wa yundé kwaan.”

³⁸ Wunga watake det anga wandén, “Guné yundé kwaaké yambakate. Yékunmba vékulakate Gorét ma waatakungunék, vakmi gunat yaa-van kurkapuk yandénngé. A vékusékwutékwá. Guné yundé kwaamuké kalik yangunénga guna sépé apa tapa yakapuk yandéka wa gunat yundé yandéka wa yundé kwaangunén.” Naandén.

³⁹ Wunga watake nakapuk de yaasékatake ayélap yépulak naae Gorét nakapuk waatakundén. Taale Gorét waatakundén kundi male wa nakapuk waatakundén.

⁴⁰ Waatakutake déku dunyanngé nakapuk waambule ye véndén nakapuk yundé kwaandaka. Deku méni yundé male yandéka wa kwaandarén. Kwaae véléркиyaae dat nakapuk vétake yamba vékuséknakwe wa. Dat kamu kundi waké daré? Vékuséknakwe ye yakélak randarén.

⁴¹ Dé nakapuk ye Gorét waatakutake déku dunyanngé waambule yaae det sérkiyaate anga wandén, “Yénga pulak guné wayéka yundé kwaapéko? Yaak. Ma vékungunu. Wuné Duna Nyaan wuné kapéremusé yakwa dunyansat kwayéké yandékwa sapak a yaakwa.

⁴² Ma waarapngunu yékwak. Ma vékungunu. Wuné maamat kwayéké yakwa du wa yaatékwá.” Naandén Jisas.

Judas wa Jisasét maamana taambamba taakandén

(Mt 26:47-56; Lu 22:47-53; Jo 18:3-11)

⁴³ Jisas wayéka téte bulténdéka déku du nak Judas bari yaandén. Némaamba dunyansé deku waariyandakwa kulaa, baangé waak kure sékét dale yaandarén. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanséna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan, maaka dunyan waak takamba wunga watakandaka wa yaandarén.

⁴⁴ Takamba Jisas maamat kwayéké yakwa du Judas Jisasét kulkiké yakwa dunyansat anga wandén, “Wuné taama réngwutéka du wan Jisas wa. Dé kulkiye ma kurkale kure yéngunék.” Naandén.

⁴⁵ Judas bari yaae Jisasét anga wandén, “Néma du.” Wunga watake dat taama réngndén.

⁴⁶ Yandéka dale yaan du Jisaské ye dé kulkindarén.

⁴⁷ Kulkindaka wamba tan du nak waariyandékwa kulaa kelike Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duké jémbaa yakwa duwat viyaae déku waan satékyasnyé-ndéka vaakérén.

⁴⁸ Yandéka Jisas det anga wandén, “Guné wunat kulkiké yaate kamuké guné waariyangunéngwa kulaa baangé waak kure yaak? Guné sél yakwa duwat viyaaké guné wani musé kure yaau kapuk?”

⁴⁹ Késépéri nyaa wuné Gotna kundi bulnangwa néma gaamba yatéte du dakwat Gotna kundiké wa yakwasnyéwutén. Wamba téwutéka wunat yamba kulkingunéngwe wa.

Wunat yangunéngwa muséké talimba du ras Gotna nyéngaamba wa viyaatakandarén. Viyaatakandaka bulaa deku kundi a sékéréngwa.” Naandén.

⁵⁰ Wunga wandéka déku dunyan akwi dé yaasékatake yaange yéendarén.

Biyaku du nak yaange yéndén

⁵¹ Déku dunyan yaange yéndaka wa Jisasét kure yéendarén. Kure yéndaka waama laplap nakurak male saawan biyaku du nak Jisasna kukmba wa yéndén. Yéndéka dat kulkiké naae déku laplapmba kutndarén.

⁵² Kutndaka laplap lékutake baka male wa yaange yéndén.

Jisas Israelséna néma dunyanna ménimba téndén

(Mt 26:57-68; Lu 22:54-55, 63-71; Jo 18:13-14, 19-24)

⁵³ Jisas kulkin dunyansé dé kure yéendarén, Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duké. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna akwi néma dunyansé, maaka dunyansé, apakundiké vékuséngwa dunyansé waak wa Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duna gaamba jaawundarén.

⁵⁴ Pita apak pulakmba téte Jisasna kukmba ye néma duna gaaké aatmu gisangwandé-ndarén taalat wulaandén. Wulaae polisale kaapamba randén. Yépmaa yandéka dé dele yaamba véréndén.

⁵⁵ Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du, Israelna nak néma dunyansé waak Jisas

viyaandéknge wa mawulé yandarén. Yate anga wandarén, “Jisas yan kapéremuséké kandé waké ya?” Wunga wandaka du nak wunga yamba wandékwe wa.

⁵⁶ Paapu yakwa némaamba dunyan yaae wa paapu yate wa Jisas yan muséké wandarén. Wate nakurak kundi yamba wandakwe wa.

⁵⁷⁻⁵⁸ Du ras téte paapu yate Jisaské anga wandarén, “Wani du anga wandén, ‘Du kaan ani gaa, Gotna kundi bulnangwa néma gaa yaavan kurkawutékwa. Yaavan kure nyaa kupuk yénu wuné nak pulak gaa kaakawutékwa.’ Wunga wandéka wa vékunanén.” Naandarén.

⁵⁹ Wunga wate késpulak nakpulak kundi wa wandarén. Nakurak kundi yamba wandakwe wa.

⁶⁰ Wani kundi wandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du waarape téte Jisasét anga wandén, “Kamuké méné deku kundi waambule kaatakapuk yo? Deku kundi yénga pulak dé?”

⁶¹ Wunga wandéka Jisas kundi yamba bulndékwe wa. Yandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du dat anga wandén, “Méné Got wan du Krai méné kapuk? Méné anjorémba rakwa néma du Gotna nyaan méné kapuk?”

⁶² Wunga wandéka anga wandén, “Yi. Kukmba vékangunéngwa, wuné Duna Nyaan néma du rate apa tapa yakwa du Gotna yékutuwa taambamba re buwiale anjoré nyétmba gaayawutu.” Naandén.

⁶³ Wunga wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma du rakarka yate dékét déku laplap gérikte anga wandén, “Guné déku kundi wa vékungunén. Wan kapérandi kundi wa. Nak duwat katik waatakuké nané, yandén kapérandi muséké.

⁶⁴ Dé wunga watake Gorké kapérandi kundi bulte wa Gorét wasélékndén. Yénga guné wo déké?” Wunga wandéka anga wandarén, “Kapéremusé wa yandén. Dé ma kiyaandu.” Naandarén.

⁶⁵ Wani kundi watake du ras Jisasna sépémba sépmany sévaanguralndarén. Sévaanguralte déku ménimba laplap nak gitépendarén. Gitake dat viyaate, dat wasélékte anga wandarén, “Méné Gotna yémba kundi kwayékwa du rate akwi muséké wa vékusékménéngwa. Vékusékte, nanat ma wa. Kandé ménat viyaau?” Wunga wate polis dat kure taambat baawundarén.

Pita wa wan, “Wuné Jisas yamba véwutékwe wa.”

(Mt 26:69-75; Lu 22:56-62; Jo 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita andamba randén, gaaké aatmu gisang-wandé-ndarénmba. Randéka Gotna gaamba jémbaa yakwa akwi dunyanna néma duna jémbaa yakwa taakwa nak yaalén.

⁶⁷ Yaae vélén Pita yaale randéka. Vétake dat anga walén, “Méné waak Nasaretmba yaan du Jisasale wa yatéménén.”

⁶⁸ Wunga waléka anga wandén, “Yamba wa. Wuné wa wanyénéngwa kundi yamba vékusék-

wutékwe wa.” Wunga watake gwaande pétémba randén. Randéka wa séraa waan.

⁶⁹ Yandéka wani taakwa dat nakapuk vétake lale sékét tan du dakwat anga walén, “Ani du waak wan déku jémbaamba wulaan du wa.”

⁷⁰ Wunga waléka nakapuk anga wandén, “Yamba yé wa.”

Wunga wandéka ayélap rare naae wamba tékésén du nakapuk anga wandarén, “De Galilimba wa yaandakwa. Méné waak Galilimba yaan du wa. Méné Jisasna du nak wa. Yi wan wanana wa.”

⁷¹ Wunga wandaka Pita det némaanmba anga wandén, “Yamba yé wa. Wa wangunéngwa du yamba véwutékwe wa. Gotna yémba wa wawutékwa. Paapu wamunaawutu wa Got wunat yénga yaavan kutndu.” Naandén.

⁷² Wunga wandéka wa séraa nakapuk waan. Waandéka Jisas dat wandén kundiké vékulakandén. Takamba Jisas wa wandén, “A vékusékwutékwa. Séraa apu vétik waakapuk téndu méné apu kupuk wakaménéngwa, ‘Wuné dé yamba véwutékwe wa.’ Wunga waaménu séraa nakapuk waakandékwa.” Pita wani kundiké vékulakate Jisasét kuk kwayétake néma sémbéraa yate wa géraandén.

15

Jisas Pailatké kure yéndarén

(Mt 27:1-2, 11-14; Lu 23:1-5; Jo 18:28-38)

¹ Yé géndéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé, maaka dunyansé,

apakundiké vékuséngwa dunyansé, akwi néma dunyansé waak jaawuwe kundi bulndarén. Bule wandaka Jisas baangwit giye Romna néma du Pailatké kure yéendarén.

² Kure yéndaka Pailat Jisasét anga waatakundén, “Méné Judaséna néma du méné kapuk?” Wunga waatakundéka anga wandén, “Yi. Ménékét ména kapmang wa wunga waménéngwa.”

³ Wunga wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé késéperi papukundi wandarén, Jisas yan muséké.

⁴ Wandaka Pailat dat anga wandén, “De ménéké némaamba kundi wa wandakwa, yaménén muséké. Kamuké méné deku kundi waambule kaatakupuk yo? Kamuké méné kundi bulkapuk téte véto?”

⁵ Wunga wandéka kundi ras waak yamba wandékwe Pailarét. Yandéka wa Pailat vékulaka vékulaka naandén.

Jisas takwemimba baangtakandaréngé wa Pailat watakandén

(Mt 27:15-26; Lu 23:13-25; Jo 18:39-19:16)

⁶ Akwi kwaaré Pasova waandakwa nyaana kakému kandakwa sapak Romna néma du wandéka du dakwa mawulé yandakwa du nak kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yéndén.

⁷ Wani sapak kapéremusé yan dunyan ras kalapusbma kwaandarén. Talimba de Rom dunyanngé kalik yate Jerusalemba tékwa du dakwat wandaka wa de Rom dunyansale waariyan-

darén. Naknya du rasét viyaandékndarén. Wani kapéremusé yan dunyan nak wan Barabas wa.

⁸ Akwi du dakwa yaae Pailarét waatakundarén, akwi kwaaré wandén pulak nakapuk wandénngé.

⁹⁻¹⁰ Waatakundaka Pailat anga vékuséknén. Jisas kapérandi musé yamba yandékwe wa. Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyansé Jisaské kalik yate dat giye kure yaandarén déké. Wunga vékusékte déku mawulémba anga wandén, “Jaawuwe tékwa du dakwa Jisaské kalmu mawulé yaké daré kapuk?” Wunga watake wani du dakwat anga wandén, “Judaséna néma duwat wawutu baka yékunmba yéndénngé guné mawulé yo kapuk?” Naandén.

¹¹ Wunga wandéka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan wamba tékésén du dakwat wandarén, Pailarét wandaru Jisaské wakapuk yate Barabaské wandénngé. Wandu Barabas kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yékandékwa.

¹² Wunga wandaka Pailat det nakapuk anga wandén, “Waangunéngwa Judaséna néma duwat yénga pulak yaké wuté?” Naandén.

¹³ Naandéka de akwi waate anga wandarén, “Dé takwemimba ma baangtaka.” Naandarén.

¹⁴ Wunga waandaka anga wandén, “Kamuké? Kamu kapérandi musé dé yak?” Wunga wandéka némaanmba waandarén, “Dé takwemimba ma baangtaka.” Naandarén.

¹⁵ Wunga waandaka Pailat déku mawulémba anga wandén, “Deku kundi vékuwutu wa wunéké

mawulé yakandakwa.” Wunga watake wa wandén, Barabas kalapus yaasékatake gwaande baka yékunmba yéndénngé. Watake déku waariyakwa dunyansat wandén, Jisasét raamény baangwit némaanmba viyaae dé takwemimba baangtakandarénngé.

*Waariyakwa dunyan waangite Jisasét wasélékndarén
(Mt 27:27-31; Jo 19:2-3)*

¹⁶ Pailatna waariyakwa dunyansé deku néma gaat Jisas kure yéndarén. Kure yéndaka waandaka akwi waariyakwa dunyan yaae dé ténmba jaawundarén.

¹⁷ Jaawuwe deku mawulémba anga wandarén, “Néma du gwaavé laplap saawuwe yéku hat wa saaptakandakwa.” Wunga wate Jisasét waangite wasélékte déku laplap laariye gwaavé laplapét saawutakandarén. Saawutake raamény baangwi nak kéraae hat pulak nyéwayékwe déku maakamba taakandarén.

¹⁸ Taakatake dat wasélékte anga wandarén, “Méno, Judana néma du, yékunmba ma raménék.” Naandarén.

¹⁹ Wunga wate baangé nak kéraae déku maakamba viyaandarén. Viyaate dat sépmany sévaanguralte dat wasélékte déké kwaati se waandé daandarén.

²⁰ Wunga yasékéyaktake yaak wani saawutakandarén gwaavé laplap laariye déku laplap nakapuk saawutakandarén. Saawutake dé takwemimba baangtakamuké kure yéndarén.

*Jisas takwemimba baangndarén
(Mt 27:32-44; Lu 23:26-43; Jo 19:17-27)*

²¹ Yaambumba yéte waariyakwa dunyansé Sairini du nak déku yé Saimon véndarén. Déku nyaan vétik Aleksander ambét Rufus wa. Dé nak taalémba yaae Jerusalemét wulaaké yéndéka wa véndarén. Vétake wa dat wandarén, dé Jisas baangtakaké yandakwa takwemi yaatandéngé.

²² Watakandaka yaatandéka ye Golgota waandakwa taalémba saambakndarén. Wan Judana kundi wa. Nana kundimba wanangwa, Duna Maaka Apa.

²³ Saambake marasinale yandarén wain kulak Jisasét kwayéndarén, dé katake néma kaangél vékukapuk yandéngé. Kwayéndaka yamba kandékwe wa.

²⁴ Yandéka dat takwemimba baangtakandarén. Baangtake rate déku laplap muni waataké satu pulak pilai yandarén. Yandaka det taalékéran du wa déku laplap kéraan.

²⁵ Ganmba (9 klok pulak) wa Jisas takwemimba baangndarén.

²⁶ Dé baangndarén takwemina waambumba anjoré viyaataka-ndarén kundi wan anga wa: An Judaséna néma du wa.

²⁷ Jisas takwemimba baangtake waariyate sél yan du vétik takwemi vétikmba baangtakandarén. Nakét déku yékutuwa sakumba baangtakandarén. Nakét déku akituwa sakumba baangtakandarén.

²⁸ [Wunga yandaka Gotna nyéngaamba talimba viyaatakandarén kundi wani sapak wa

sékérékén. Anga viyaatakandarén: Dat véndarén kapéremusé yan duwale téndéka.]

²⁹ Dunyan ras yeyé yaayatéte Jisas takwemimba baangtakandaka téndéka véte dat waangite wasélékndarén. Yate anga wandarén, “Ménawa. Yénga pulak dé? Méné Gotna kundi bulnangwa néma gaa yaavan kure nyaa kupuk yéndu nakapuk kaaké wa waménén.

³⁰ Bulaa ména kapmang ména sépat ma yékun yaménék. Méné apamama yate wani takwemi yaasékatake ma gaayaménu.” Naandarén.

³¹ Wunga wandaka Gotna gaamba jémbaa yakwa dunyanna néma dunyan, apakundiké vékuséngwa dunyan waak deku kapmang bulte Jisasét waangite wasélékndarén. Yate anga wandarén, “Dé nak duwat wa yékun yandén. Dékét déku sépat yékun yaké yapatindékwa.

³² Dé nanat yékun yandénngé Got wan du Kraiss rate Israeln néma du ramunaae wa baangtakandarén takwemi yaasékatake gaayandu nané véte déku kundiké anga wakatik nané, ‘Yi wan wanana wa.’ Naakatik nané.” Naandarén. Wunga wandaka Jisasale takwemimba baangtakandarén du vétik bérku takwemimba anjo téte bét waak dat wasélékmbérén.

Jisas wa kiyaan

(Mt 27:45-56; Lu 23:44-49; Jo 19:28-30)

³³ Nyaa vélénawuréndéka nyéndé nyaa wa akwi kápmaamba gaan yan. Ye téndéka kukmba nyaa tépatekwe daawuliké yaténdén.

³⁴ Yandéka Jisas déku kundimba némaanmba anga waandén, “Eloi, Eloi, lama sabaktani.” Wani

kundi nana kundimba anga wa: “Wuna néma du Got, kamuké méné wunat kuk kwayu?”

³⁵ Wunga waandéka wamba tékésén du ras wani kundi vékute anga wandarén, “Ma vékungunu. Wani du dé talimba yatéte Gotna yémba kundi kwayétan du Elaijat wa waakwa.”

³⁶ Wunga watake du nak pétépété ye nyambiyap pulak musé ras kéraae nyéngi yakwa wain kulakmba taawundén. Taawundéka gumbés yandéka baangémba maaye Jisas kandénngé kusoré-kwayéndén. Yate anga wandén, “Wayéka ma téte vékwak. Elaija kalmu yaae dat kutndu gaayaké dé kapuk?”

³⁷ Wunga waténdéka Jisas némaanmba waatake wunga kiyaandén.

³⁸ Jisas kiyaandéka Gotna kundi bulndakwa néma gaamba lékindarén sémény laplap anjorémba gérike ye andalamba késén. Ye tambék vétik yan.

³⁹ Jisas wunga kiyaandéka waariyakwa dunyanna néma du téte véténdén. Vététe anga wandén, “Wani du wan Gotna nyaan wa. Yi wan wanana wa.” Naandén.

⁴⁰⁻⁴¹ Dakwa ras yaae apakmba pulak téte de waak vétendarén. Talimba Jisas Galilimba déku dunyansale jémbaa yandaka Jisasale yeyé yaayate dat kakému kwayéndarén. Wani dakwa nak wan Makdalamba yaan taakwa Maria wa. Nak wan nak Jems ambét Josepna aasa Maria wa. Nak wan Salome wa. Jisas Galili taakatake yaandéka wani dakwa, késépéri dakwa ras waak dale yaandarén Jerusalemét. Wani dakwa apakmba pulak

téte véndarén Jisas kiyaandéka.

*Jisasna pusaa kwaawumba taakandarén
(Mt 27:57-61; Lu 23:50-55; Jo 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Yaap yaré nyaa yaaké yandéka du dakwa wani nyaa musé asé kururétakandarén. Garambu yandéka Arimatea du déku yé Josep wup yamba yandékwe wa. Yate Romna néma du Pailatké yéndén. Dé Israelna néma du nak wa. Dé akwi duna ménimba yéku du wa téndén. Dé waak Got néma du rate du dakwaké yékunmba véké yakwa sapakngé wa kaavéréndén. Dé Jisasna pusaa kéraamuké wa Pailatké yéndén. Ye Pailarét waatakundén, Jisasna pusaaké.

⁴⁴ Waatakundéka Pailat yamba vékuséknékwe wa. Jisas dé kiyaak kapuk? Vékuséknégapuk yate wandéka waariyakwa dunyanna néma du yaandéka Pailat dat anga waatakundén, “Jisas dé kiyaak kapuk?”

⁴⁵ Wunga waatakundéka anga wandén, “Yi.” Wunga wandéka Pailat Josepét anga wandén, “Wani pusaa yénga kéraaménu.” Naandén.

⁴⁶ Wunga wandéka Josep yéku waama laplap kéraae Jisasna pusaa lepékwe kure gaaye laplapét valambatndén. Valambare kure ye kwaawu nakmba taakandarén. Talimba wani kwaawu jémbaa yakwa dunyan matumba vaae wulaandarén. Josep Jisasna pusaa wani kwaawumba taakatake matu nak varémame ye yaambumba taakatépéndén.

⁴⁷ Taakatépéndéka Makdala taakwa Maria ambét Josepna aasa Maria bét Jisas taakandén kwaawumba vétémbéréén.

16

Jisas nakapuk taamale waarapndén (Mt 28:1-8; Lu 24:1-12; Jo 20:1-10)

¹ Judana yaap yaré nyaa yéndéka Makdala taakwa Maria, Jemsna aasa Maria, Salome, de wunga Jisasna pusaamba kutmuké wa yéku yaama yakwa musé kéraandarén.

² Kéraae Sande ganmbamba nyaa yaalandéka de Jisasna pusaa taakandarén taalat yénderén.

³ Yaambumba yététe dekét deku kapmang bulte anga wandarén, “Kwaawumba taakatépendarén matu kandé varémansatiké ya?” Naandarén.

⁴ Wani matu néma matu wa. Wunga watake ye vénderén kwaawumba taakatépendarén matu varémansati-takandaka randéka.

⁵ Vétake kwaawumba wulaae vénderén du nak waama laplap saawuwe yékutuwa sakumba randéka. Vétake vatvat naandarén.

⁶ Vat naandaka anga wandén, “Wup yaké yambak. A vékusékwutékwa. Takwemimba baangndarén Nasaret du Jisaské waake vé muké wa yaangunén. Dé wa nakapuk taamale waarapén. Dé amba yamba re wa. Ma yaae taakandaka kwaandén taalé véngunék.

⁷ Bulaa guné ma ye déku dunyan, Pitat waak, anga ma wangunu, ‘Jisas Galilit taale wa yéndékwa. Guné ye talimba wandén pulak dé wamba vékangunéngwa.’ Wunga det ma wangunék.” Naandén.

⁸ Dé wunga wandéka vatvat naate vékulaka vékulaka naate kwaawu yaasékatake gwaande

yaange yéendarén. Ye néma wup yate wani muséké yamba wandakwe wa.

Makdala taakwa Maria Jisas vélén
(Mt 28:9-10; Jo 20:11-18)

[
9 Sande ganmbamba wa Jisas nakapuk taamale waarapndén. Waarape yaandéka dat taale Makdala taakwa wa vélén. Talimba kutakwa taambak kaayék vétik (7) wa léku mawulémba wulaae téndaka Jisas wandéka lé yaasékatake yaale yaange yéendarén.

10 Jisas taamale waarapndéka dat vétake déku dunyanngé yélén. Yéléka déké sémbéraa yate géraandaka det anga walén, “Jisas wa nakapuk taamale waarapén. Waarapndéka dé wa véwutén.” Naalén.

11 Wunga waléka vékute anga wandarén, “Yamba yé wa. Wan paapu wa yanyénéngwa.” Naandarén.

Jisasna du vétik Jisas vémbéréén
(Lu 24:13-35)

12 Kukmba Jisasna dunyan vétik Jerusalem yaasékatake yaambumba yémbéréén. Yétémbéréka Jisas nak du pulak ye bérké yaandéka wa dé vémbéréén.

13 Vétake déké vékusékte gaayét waambule ye Jisasna dunyansat anga wambéréén, “Dé a vétén.” Wunga wambéréka anga wandarén, “Yamba yé wa. Wan paapu wa yambénéngwa.” Naandarén.

Jisas déku dunyansat jémbaa kwayéndén
(Mt 28:16-20; Lu 24:36-49; Jo 20:19-23)

14 Kukmba Jisasna dunyan tambavétik maanmba kaayék nakurak (11) kakému karéndaka Jisas deké yaandén. Yaae det anga wandén, “Taa-male waarapwutéka de wuné vétake wa gunat wandarén. Kamuké guné deku kundi yamba vékungunéngwe? Kamuké guné wunéké yamba yékunmba vékulaka-ngunéngwe?” Naandén.

15 Wunga watake det anga wandén, “Guné ma ye kápmaana akwi taalémba tékwa akwi du dakwat wuna kundi ma kwayéngunék.

16 Wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naate wuna yémba baptais kéraan du dakwat Got Satanna taambamba kéraandu de dale yékunmba rapéka-kandakwa. Wunéké yékunmba vékulaka-kapuk yakwa du dakwa wa Got wandu lambiyak-ngandakwa.

17 Wunéké yékunmba vékulakate wuna kundiké, ‘Yi wan wanana wa,’ naakwa du dakwa talimba vékapuk yandarén apanjémba anga yakandakwa. De wuna yémba wandaru du dakwana mawulémba wulaae tékwa kutakwa yaange yékandakwa. De vékukapuk yandakwa kulé kundimba bulkandakwa.

18 De du dakwat tikwa kaambe kutte wa de yékun tékandakwa. De kapérandi kulak kamunaae, wa yékunmba rakandakwa. De baat yakwa du dakwat taamba kutndaru nakapuk yéput yakandakwa.” Naandén Jisas.

*Got Jisas kéraae déku gaayét kurindén
(Lu 24:50-53; Ap 1:9-11)*

¹⁹ Néman Du Jisas wunga wandéka kukmba Got wandéka Gotna gaayét waare néma du rate déku yékutuwa taambamba randén.

²⁰ Déku dunyan akwi gaayémba yéte déku kundi kwayéndarén. Kwayéndaka Néman Du dele jémbaa yate det mayé apa kwayéndéka deku kundi vékukwa du dakwa yandarén kulé apanjémba véndarén. Véte anga wandarén, “Deku kundi wan papukundi yamba yé wa. Wan yéku kundi wa. Yi wan wanana wa.” Naandarén.]

Gotna Kundi
The New Testament in the Wosara-Kamu Dialect of
the Ambulas Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Ambulas (Wosera) long
Niugini

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ambulas (Wosera) (Wosera-Kamu dialect of Ambulas)

Dialect: Wosera-Kamu

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

642fc614-c768-54bd-ae38-31184977f6f6